

Utdanning
Nr. 5, 4. september 2026

Tusenvis av varsler

Hver dag er barn uten tilsyn i norske barnehager.

INNHOOLD

På lag med læreren

– Du fikk oss til å føle at vi var bra folk. Du var på vårt lag, sier forfatter Maja Lunde til sin favorittlærer Åse Grimsby.

18

Mange timer for de minste

Barneskoleelevene i Oslo har over 200 flere timer enn det som er minstekravet. For de yngste elevene på Rosenholm skole er lek og pauser viktig.

26

Gyngende timer

Odin og Sebastian prøver seg som sjarkfiskere på Trondheimsfjorden i forbindelse med valgfaget «Friluftsliv på sjø og land».

22

En tredje vei i vgs

Trengs det et tredje løp i videregående opplæring som kombinerer allmenndanning, estetiske fag og praktisk opplæring? UDF-nestleder Thom Jambak reiser debatten.

30

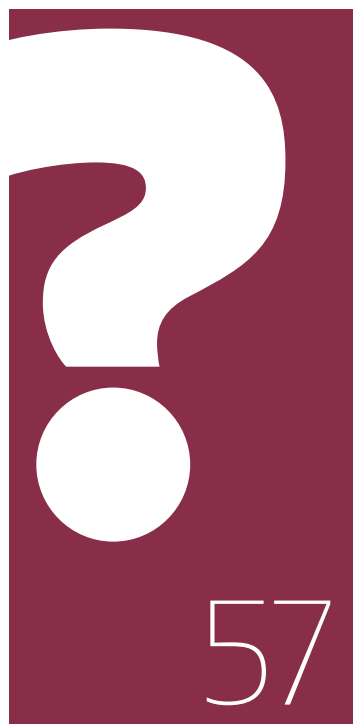
Viktig veiledning

Uten veiledning mister vi altfor mange nyutdannede barnehagelærere i de første, kritiske årene, skriver Igor Kaltzakorta i kronikken.

Femten varierte

Jødiske symboler, baltisk geografi og vaksinehistorie er noe av det du kan sjekke dine kunnskaper om i quizen denne gangen.

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

LEDER

Når ingen ser

Et barn som sover alene i tunnelen til en sklie. To barn forsvinner på tur. En ansatt er alene med 21 unger på avdelingen. Hver av disse hendelsene kunne ha fått alvorlige konsekvenser. De er bare noen av mange tusen avviksmeldinger fra kommunale barnehager som Utdanning har fått innsyn i.

Meldingene gir et urovekkende innblikk i barnehagehverdagen – og i kulturen for å melde avvik. Mens én Oslo-bydel har registrert over 1500 avvik på tre år, har en annen registrert 61. Få meldinger er ikke nødvendigvis et kvalitetsstempel.

For å få kunnskap om omfanget, oppdage mønstre og finne tiltak som virker bør det etableres et felles, nasjonalt system for registrering av avvik i alle norske barnehager, både kommunale og private. Kategoriene må være de samme, og systemet må være så enkelt at de ansatte faktisk rekker og klarer å bruke det.

Hensikten er ikke å plassere skyld hos dem som jobber i barnehagene. Avvikene er ikke først og fremst fortellinger om ansatte som svikter. De er varsler om rammer ansatte og barnehagebarn lever med hver dag.

Meldingene må brukes til å rette opp systemsvikt og forebygge at nye hendelser skjer. For bak hvert avvik står det ikke bare et barn som kan ha blitt utsatt for fare, men også ansatte som må leve med ansvaret.

Å være for få på jobb i en barnehage er noe annet enn en travel dag på kontoret. Konsekvensen er ikke bare at oppgavene hopper seg opp eller at pausen ryker. Det kan bety at man må velge mellom å skifte på ett barn, trøste et annet og passe på at ingen klatrer over gjerdet.

Det er et ansvarspress som sliter.

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

FELLESSKOLEUTVALGET

Åpne for forlik om skolen

Fellesskoleutvalget mener et bredt politisk forlik kan gi skolen ro. – Det er vilje til å finne brede løsninger, sier Frps Simen Velle.

Tekst: Jørgen Jelstad

– Et skolepolitisk kompromiss, eller forlik, som gir forutsigbarhet i skolen, er noe av det viktigste politikerne kan bidra med, sa Fellesskoleutvalgets leder Bjørn Haugstad da han la fram utvalgets rapport 11. august i Arendal.

Flere av utvalgets forslag var musikk i ørene på Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll.

– Utvalget har fanget mye av det som er tilbakesendingene fra skolens folk, sa Røsvoll i debatten etterpå.

Også Utdanningsforbundet etterlyser et bredt politisk skoleforlik.

– Vi kan ikke fortsette med at hver nye regjering skal sette sitt preg på skolen, slik at vi ender med å svinge fra den ene til den andre siden uten å få gjort noe ordentlig, sa Røsvoll.

– Politisk vilje til brede løsninger

Simen Velle fra Fremskrittspartiet og Mathilde Tybring-Gjedde fra Høyre stilte også i debatten etter overrekkelsen av rapporten. Ingen av dem avviste å kunne få til et bredt politisk skoleforlik.

– Er det én komité på Stortinget som evner å legge ideologi til side av og til, så er det utdanningskomiteen. Jeg opplever i veldig stor grad at det er vilje til å finne brede løsninger, sa Velle.

– Vi er enige om mye, som endringer i opplæringsloven og om mindre skjerm og mer fysiske bøker. Så vil nok Høyre være tydeligere på at lærere skal satses på, at vi må slanke skolebyråkratiet og prioritere lesing, skriving og regning. Og mer faktakunnskap i læreplanene, fordi elever som ikke kan noe, kan heller ikke tenke kritisk, sa Mathilde Tybring-Gjedde.

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap) la vekt på at regjeringen er i gang med flere tiltak som griper inn i mange av forslagene fra utvalget.

– Vi jobber for å styrke leseopplæringen, sikre

Foto: Ole Berg-Rusten/NTB

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap) Mathilde Tybring-Gjedde (H), Simen Velle (Frp), Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll og VG-kommentator Shazia Majid under skoledebatten «En fellesskole for fremtiden» på Arendalsuka 11. august.

tilgang til fysiske lærebøker, redusere skjermbruken, og vi gjør nødvendige endringer i læreplanene. Vi skal også gi de yngste elevene en mer helhetlig skolehverdag, og vi gjennomfører et løft for praktisk og variert læring i skolen, sa Nordtun.

– Galskap med lengre skoledag

Blant noen av de andre politiske partiene har det vært sterke reaksjoner på enkelte av utvalgets forslag. Et av dem er å integrere 12 timer SFO i uka i en mer helhetlig skoledag for 1. og 2. trinn, noe som får KrFs Joel Ystebø til å steile.

– En enda lengre skoledag for seks- og syv-åringene er galskap. Siden 1996 har Høyre og Ap brukt milliarder på å gjøre grunnskolen to år lengre – uten at barna lærer mer, sier han i en pressemelding.

Rødts Hege Bae Nyholt liker heller ikke forslaget om å innlemme deler av tiden på SFO i skoledagen.

– Nå foreslås det å legge til enda flere timer og å binde opp en større del av dagen til de minste barna. SFO må være et frivillig tilbud, sier hun.

Har sett 20 år fram i tid

Fellesskoleutvalget ble oppnevnt av regjeringen i november 2024.

Utvalget har vurdert skolens rolle 20 år fram i tid og sett på skolens innhold, omfang og organisering. Blant forslagene er:

- Gjøre læreplanene tydeligere.
- En mer helhetlig skoledag for de yngste.
- Styrke dannelsesoppgaven.
- Øke timetallet i de praktiske og estetiske fagene.
- Styrke leseopplæring, matematikkfaget og demokratiopplæringen.
- Ruste skolene og elevene til å møte ny teknologi.
- Bedre støtte til vurderingsarbeid i skolen.
- Utredning av en ny ressursnorm for grunnskolen.
- Skjerpede kompetansekrav, styrking av kontaktlærerrollen og bedre oppfølging av nyutdannede lærere.

Demokratisk motstandskraft bygges i klasserommet

Få inspirasjon og redskaper for at du og skolen din kan gjøre en forskjell.

Trenger du mer kunnskap for å undervise om terrorangrepene 22. juli og kontroversielle emner som radikalisering, ekstremisme og terror?

Ta et gratis dybdedykk i demokratilæring med Wergelandsenteret gjennom våre aktiviteter og ressurser.

Følg med på våre nettsider for aktuelle kurs og tilbud til elever og lærere.

wergelandsenteret.no

SKOLEBIBLIOTEK

Flere skoler kan få nye bøker

En endring i innkjøpsordningene gjør at 700 skoler kan få gratis bøker fra Kulturrådet fra neste år.

Tekst: Kaja Mejlbo

Kulturrådet utvider skolebibliotekordningen, slik at 160 flere skoler får plass fra og med neste år.

– Vi har gjort en endring i fordeling mellom litteraturordningene for en mer målrettet bruk av midlene. Det innebærer ingen endring i antall bøker som kjøpes inn, men gir plass til ytterligere 160 skoler på skolebibliotekordningen. Nå oppfordrer vi alle skoler til å søke, enten du er ny søker, har vært med tidligere eller deltar nå, sier Sigbjørn Skåden, leder for faglig utvalg for litteratur og medlem i Kulturrådet i en pressemelding.

Vil stimulere leseysten

Ordningen sender nye bøker for barn og unge direkte til skolebibliotek over hele landet. Utvalget inneholder både skjønnlitteratur, sakprosa, tegneserier og oversatt litteratur.

Innkjøpsordningen har vokst fra 200 skoler ved oppstarten til 540 skoler i dag, støttet av regjeringens leseystestrategi.

– Vi vil at barn og unge skal lese mer, og da må de ha god tilgang på litteratur de har lyst til å lese der de er mest, nemlig på skolen. Derfor har Arbeiderparti-regjeringen styrket skolebibliotekordningen med over 18 millioner kroner siden vi kom i regjering, sier kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery.

Søknadsfristen nærmer seg

Søknadsfristen for å bli med i ordningen for perioden 2027–2029 er satt til 15. september. Både nye skoler og skoler som deltar i dag må sende inn søknad innen denne datoen.

– Stadig flere elever får nå tilgang til et bredt utvalg av nyere litteratur på skolen. Skolebibliotekene har en viktig rolle i å skape leseglede, og gi barn og unge lik tilgang på litteratur, uavhengig av hvilken bakgrunn man kommer fra, sier Kristian Seltun, leder i Kulturrådet.

Foto: Joakim S. Enger

Flere skoler blir omfattet av innkjøpsordningen for bøker til skolene.

Fire av fem kommuner bryter kravet til politiattest

Et nasjonalt tilsyn avdekker at nær 80 prosent av kontrollerte kommuner bryter kravene ved ansettelser i barneskolen.

Tilsynet viser brudd i 51 av 64 ferdig kontrollerte kommuner, skriver NRK. Svikt i dokumentasjonen og ansettelser før politiattest er kontrollert, er blant de vanligste feilene.

Leder i Utdanningsforbundet Innlandet, Thore Johan Nærbøe, reagerer sterkt på tallene.

– Dette burde være en relativt smal sak å håndtere for kommunene, sier Nærbøe til NRK.

Beskjed til våre lesere

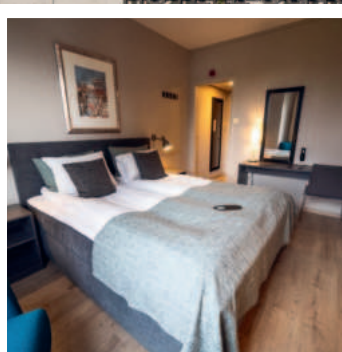
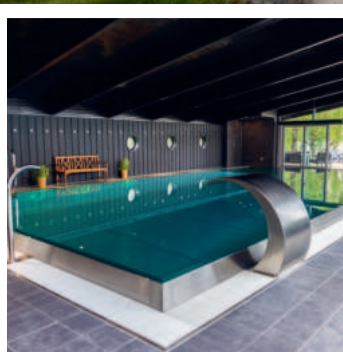
Fra oktober endrer vi distributør til Helthjem. Bladene våre vil i de fleste tilfeller være uadressert, og de skal leveres på samme måte og sted som avisleveringen.

Har du spørsmål om leveringen, kan du kontakte Fagpressens kundesenter man-fre 08:00-16:00. Telefon: 21 07 25 88. E-post: kundesenter@fagpressen.no

Ønsker du å gjøre endringer i dine abonnement, kan du gjøre dette her →

Eller på min side: www.utdanningsforbundet.no/min-side/mine-abonnement/

Velkommen til Hurdalsjøen Hotell & Spa

Som medlem av Utdanningsforbundet får du gode medlemspriser hos oss

Rabatt for Utdanningsforbundets medlemmer og familie:

30% på overnatting inkl. frokost

Rabattert inngang til spa- og velværeavdelingen kr. 200,- pr person

Høsten ved Hurdalsjøen byr på frisk luft, vakre farger og fine dager både ute og inne. Ta turen ut i naturen rundt hotellet, prøv frisbeegolf eller boulebane, eller nyt en rolig stund ved vannet.

Når det frister mer å trekke inn, kan du senke skuldrene i spaet, nyte varmen i badstuene eller ta et bad i terapibassenget.

Ta en pause i en av de lune sittegruppene i lobbyen, eller utfordre noen til en runde shuffleboard eller biljard

Avslutt dagen med et godt måltid og en hyggelig kveld på hotellet, før en god natts søvn og frokost neste morgen.

Nyt høstdagene ved Hurdalsjøen Hotell & Spa.

For booking, ta kontakt:

E-mail: post@hurdalsjoen.no

Tlf.nr.: +47 63 95 96 00

Adresse: Skredderbakkvegen 9 - 11,
2090 Hurdal

Følg oss i sosiale medier

Utdrag fra avviksmelding:
«Et barn klarte å krabbe
under gjerdet som ikke er
langt nok ned til bakken.»

Glemte barn og mørketall

Innsyn i tusenvis av avviksmeldinger avdekker alvorlige hendelser i norske barnehager, men ansatte varsler om mørketall.

Tekst: Kari Oliv Vedvik og Geir Molnes Foto: Joakim S. Enger

«(...) Jeg tar en siste titt utover lille lekeplassen da jeg ser et barn som sover i tunellen til sklien. Dette er da et barn vi hadde krysset ut når vi prøvde å få oversikt. Barn hadde bæsjet og tisset på seg, og jeg vet ikke hvor lenge barnet hadde sovet i tunellen. Jeg fikk raskt vekket barnet, skiftet på han før mor kom for å hente. Jeg gikk hjem med en skikkelig vond følelse i magen. (...)»

Slik lyder en av tusenvis av avviksmeldinger fra kommunale barnehager som Utdanning har fått innsyn i. Vi har bedt om innsyn i hendelsene fra de siste tre årene i Norges fem største byer. Oslo og Trondheim har gitt innsyn i alle meldingsbeskrivelsene, mens Bergen så langt kun har oppgitt antall fordelt på kategorier. I tillegg har vi fått antall avviksmeldinger fra Stavanger og Tromsø.

Meldingene forteller om barn som kommer bort på tur eller blir glemt igjen på bussen, om barn som blir innelåst i lekeskur eller sniker seg over gjerdet og går hjem alene.

Ingen voksne på avdelingen

I Oslo er det registrert 7200 avvik fordelt på rundt 20 000 barn i kommunale barnehager. Til sammenligning har Trondheim over 3600 meldinger fordelt på 6000 barn. Private barnehager er ikke med i rapporteringen, da de ikke har plikt til å melde sine avvik til kommunene. Totalt går 32 500 barn i private barnehager i de fem omtalte byene.

I Oslo utgjør brudd og mangler på bygg og uteområder den største kategorien, noe som i enkelte tilfeller fører til fallskader eller ulykker:

«(...) Når jeg kommer til stedet (barnehagenavn) ser jeg at barnet har falt ned i en åpen kum og falt ca 3 meter ned. Det som mest sannsynlig har skjedd er at måkebil/snørydder har måket lokket halvveis av og deretter

Illustrasjonsfoto: Unsplash.com

Jeg får en skikkelig klump i magen når jeg hører om episodene der barn sover uten tilsyn og kommer bort fra barnehagen.

Tor Eirik Rasmussen, leder i Foreldreutvalget for barnehage

Utdrag fra avviksmelding: «Barn ble borte på tur. Barnehagen var på tur i skogen rett utenfor barnehagen, da vi får telefon om at vi har mistet et barn. Barnet er funnet rett utenfor skogen av en fremmed. »

har det lagt seg snø over. Når barnet har gått over har barnet gått igjennom og falt ned.»

Noen meldinger er korte, men beskrivende:

«Barn etterlatt alene på stellerommet»

«Barn igjen ute»

«Barn låst inne i lekeskur»

«Tidligvakt ble alene med 14 ett- og toåringer»

Andre meldinger beskriver akutte svikt i rutinene knyttet til allergier og medisiner:

«Førskolebarna var på vanntilvenning (...) og etter badingen ble de tilbudt pizza fra de ansatte på badet. Alle barna ble servert, og de ansatte fra bhg. «glemte» at et av barna har hveteallergi. På vei ut av badet ble barnet dårlig, og de skjønnte at han hadde en allergisk reaksjon. De hadde også glemt å ta med EpiPen. Ambulanse ble tilkalt.»

Flere av meldingene handler om barn som forsvinner eller er uten tilsyn.

«Pedagogisk leder ble oppringt av en forelder, om at det stod en fremmed voksen utenfor barnehagen med barnet sitt. Forelder hadde blitt oppringt av den fremmede (telefonnummer hadde stått i klærne). Barnet har kommet seg over eller under gjerdet uten at personalet har sett dette.»

«På tur manglet to barn under telling. Barna hadde gått hjem til det ene barnet. Vi lette og under letingen ringte moren til barnet og sa de var der. De hadde vært borte ca. 20 min.»

«(...) Jeg og medpedagog kom ned fra plantid. Da vi kom ned fant vi ingen voksne. Alle barna var alene inne på avdelingen, hvor det viste seg at den ene ansatte hadde gått på do og den andre i kjelleren.»

Leder i Foreldreutvalget for barnehage (FUB), Tor Eirik Rasmussen, reagerer sterkt på det som kommer frem i meldingene.

– Jeg får en skikkelig klump i magen når

jeg hører om disse episodene der barn sover uten tilsyn og kommer bort fra barnehagen, sier Rasmussen.

– Vi vet at barn kommer på avveie, men det er allikevel veldig ubehagelig. Det er bra at de som jobber i barnehage forteller hva som skjer, sånn at vi foreldre kan være med å påpeke hva som må forbedres.

Foreldrebetalingen i norske barnehager er blitt satt ned flere ganger, senest i fjor. FUB mener disse pengene heller burde gått til økt bemanning.

– Selvfølgelig er vi glade for at foreldre må betale mindre. Mange småbarnsfamilier merker godt at det er dyrtid, men det burde være mulig å øke grunnbemanningen i barnehagene. Det burde være lett å prioritere barna våre, det er de som er fremtiden.

Rasmussen forteller at de har indikasjoner på at det minimum er barn på avveie fra norske barnehager hver tredje dag.

Avvik i kommunale barnehager i de fem største byene

Oslo: 20 149 barnehagebarn

7 200 registrerte avvik på tre år

119 avvik
per 1000 barn per år

Trondheim: 6 047 barnehagebarn

3 663 registrerte avvik på tre år

202 avvik
per 1000 barn per år

Bergen: 5 713 barnehagebarn

4 115 registrerte avvik på tre år

240 avvik
per 1000 barn per år

Stavanger: 4 549 barnehagebarn

2 294 registrerte avvik på to år*

252 avvik
per 1000 barn per år

Tromsø: 1 514 barnehagebarn

800 registrerte avvik på tre år

178 avvik
per 1000 barn per år

*Stavanger har kun tall fra 2024 og 2025 på grunn av nytt system.

I tillegg går 32 500 barn i private barnehager. Private barnehager rapporterer ikke avvik til kommunene.

Avviksmeldingene i denne saken er direkte sitert fra meldingene Utdanning har fått innsyn i. Alle meldingene er lest og gjennomgått, og deretter sortert ved hjelp av kunstig intelligens.

Hvis arbeidsgiver er tydeligere på at avvik skal rapporteres, tror jeg det vil skje i større grad.

Eirik Solbø Lie,
fylkesstyremedlem
i Utdanningsforbundet Oslo

Jeg ønsker meg en app som var like enkel å bruke og like tilgjengelig som den vi har til å registrere matsvinn.

Liv Løvlien, styrer
i Vigelandsparken barnehage

Utdrag fra avviksmelding: «Barnet snek seg ut fra avdeling etter en kringel med jevnaldrende, tok på seg sko og gikk/løp hjem. Utenfor traff hun på en forelder som spurte hva hun skulle, hun svarte jeg skal hjem, hun ble ikke stoppet.. »

– Men materialet Utdanning har fått inn-syn i, indikerer at det kan være langt oftere. Jeg er sjokkert over alvorligheten og at det blant de om lag 100 kommunale barnehagene i Trondheim er såpass mange hendelser av alvorlig karakter. Det er ingen grunn til å tro at det er noe bedre gjennomsnitt i de andre 5100 barnehagene som finnes i Norge, sier han.

Tillitsvalgte og ansatte rapporterer også om store mørketall og at mange hendelser aldri blir ført inn i systemene.

– **Utilgjengelig og komplisert**
Eirik Solbø Lie, fylkesstyremedlem i Utdanningsforbundet Oslo, peker på at tidspress og manglende oppfølging gjør at mange lar være å melde fra. Tallene i hovedstaden viser dessuten enorm spredning mellom de ulike bydelene: Sagene bydel har registrert 61 avvik på tre år, mens Ullern har registrert 1516 i samme periode.

– Å sette seg ned for å skrive en avviksmelding tar tid. Tid er en dyrebar ressurs for ansatte i barnehagene. Hvis arbeidsgiver er tydeligere på at avvik skal rapporteres, tror jeg det vil skje i større grad, sier Lie.

Styrer i Vigelandsparken barnehage i Frogner bydel, Liv Løvlien, sier rapporteringssystemene oppleves som en barriere i hverdagen.

– Systemet for melding av avvik oppleves utilgjengelig og komplisert for de ansatte. Her i Frogner har alle ansatte i barnehagene arbeidstelefon med mulighet for å logge seg inn systemet for rapportering, men det oppleves komplisert. Underrapporteringen er nok sannsynligvis veldig høy, sier Løvlien.

Hun forklarer at personalet må forholde seg til flere ulike digitale plattformer for henholdsvis barnehageloven, bygningsmessige mangler og renhold, og at språket i skjemaene ofte oppleves fremmed.

– De ansatte vil jo at det som skjer på jobb

skal dokumenteres. Jeg ønsker meg en app som var like enkel å bruke og like tilgjengelig som den vi har til å registrere matsvinn, sier Løvlien.

– Skal vi få synliggjort hva som skjer i barnehagene overfor politikere og andre, må vi sette av tid og gi de ansatte opplæring i å melde avvik. Nå er det bare hovedverneombudet som etterspør mer rapportering hvis det er få innmeldte avvik.

I Trondheim har de tillitsvalgte slått alarm om situasjonen.

Felles forståelse

Hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Trondheim, Isabell Buvik, kaller tilstanden alvorlig og trekker frem at kommunen benytter to ulike rapporteringssystemer, noe som skaper forvirring.

Av over 3600 registrerte avvik i Trondheim er det 245 tilfeller der barn er på avveie og 139 rapporter om barn som har vært

uten tilsyn. Oppsiktsvekkende, men ikke overraskende, mener Buvik.

– Selvfølgelig er ikke dette bra, men det er viktig at det blir rapportert. Ansatte og ledere må ha felles forståelse for hensikten med avviksregistrering. Det er ikke for å peke på at noen gjør feil, men at vi skal synliggjøre avvik i hverdagen og sette inn tiltak for å hindre at det samme skjer igjen.

I april i 2024 hadde Utdanningsforbundet en aksjon i Trondheim, både i skoler og barnehager, og det kom da inn flere avvik.

– Vi har en vei å gå for å skape forståelse for betydningen av å melde avvik og få flere til å melde fra. Når ansatte ikke opplever at avviksmeldinger får konsekvenser eller fører til forbedring, er det lett å forstå at motivasjonen for å registrere faller.

Drøyt 1000 meldinger i Trondheim de siste årene handler om for lav bemanning:

«3 barn som tisset seg ut samtidig i utetiden, men vi var ikke nok voksne til å skifte på de. Så de måtte gå lenge før vi fikk tatt med de inn.»

«(...) jeg ble alene med 21 barn på grunn av bleieskift og pause.»

«Samtlige faste ansatte ved én av småbarnsavdelingene manglet grunnet sykefravær, og også to av fem på den andre småbarnsavdelingen grunnet ferie.»

– Situasjonen er alvorlig. Vi vet at det er store mørketall fordi veldig mange hendelser ikke blir rapportert inn. Av de avvikene som tross alt kommer inn, er flere hendelser av så alvorlig karakter at det er alarmende, sier Buvik.

Hun forteller at ansatte opplever at meldinger ikke fører til faktiske endringer i hverdagen.

– Det er en tilbakemelding vi får fra medlemmer; Vi melder inn, men vi vet ikke hva som skjer med avviksmeldingene. Det er viktig at avvik blir fulgt opp. Når det er over 1000 avvik på bemanning i løpet av de siste tre år, er det vanskelig å se at avvikene blir tatt på alvor og får konsekvenser. Vi vet at dette i stor grad handler om at sektoren er underfinansiert, sier Buvik.

– Avvik skal følges opp

Professor Thomas Moser ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger har en annen tilnærming til bemanningsdebatten. Moser mener at bemanningen i norske barnehager generelt er god sammenlignet med andre land, og han etterlyser forskning på barnehagene som lykkes under dagens rammer.

– Det er noen barnehager som klarer å levere god kvalitet og tilbud med den bemanningen vi har i dag. Hvorfor og hvordan de klarer det, hadde det vært interessant å forske på. Svaret er ikke alltid mer bemanning, sier Moser.

Han fremhever at mer personell ikke automatisk gir høyere kvalitet og viser til at overordnet organisering og utnyttelse av kompetansen til de ansatte er avgjørende. Samtidig understreker han at tilfeller der barn forsvinner eller overlates uten tilsyn må tas på alvor.

– Det kan muligens være meget farlig. Det hadde vært interessant å se på alvorlighetsgraden, men det gjør inntrykk når en ser at det for eksempel er flere barn som sover uten tilsyn. Da må en gå igjennom rutinene, sier Moser.

Svaret er ikke alltid mer bemanning.

Thomas Moser, professor

Utdrag fra avviksmelding:
« (...) En voksen på 16 barn
fra 08:30-12:00.»

Byråd for utdanning i Oslo, Julie Remen Midtgarden (H), viser til at ansvaret for oppfølging ligger ute i bydelene.

– Eier- og driftsansvaret for de kommunale barnehagene er delegert til bydelene, og det er de som har ansvar for registrering og oppfølging av avvik. Byrådsavdelingen har faste styringsdialogmøter med bydelene som barnehageeiere, og vi har en tett dialog om kvalitet og utvikling i tjenestene. Jeg forventer at avvik blir fulgt opp i tråd med regelverket og har tillit til at de ansvarlige virksomhetene ivaretar dette ansvaret på en god måte, sier Midtgarden.

I Trondheim er byråd for oppvekst og utdanning, Siv Mari Forsmark, tilfreds med at de ansatte melder fra om avvikene.

– Vi i Venstre ønsker å øke grunnbemanningen, sånn at det er tilstrekkelige

ansatte på jobb. Vi jobber også med å få ned sykefraværet, slik at det er kjente og trygge voksne på jobb, sier Forsmark.

Hun opplyser at de fleste hendelser håndteres internt i den enkelte barnehage, men at det iverksettes tiltak dersom enkeltbarnehager opplever opphopning av meldinger. Og selv om ikke de private barnehagene rapporterer avvik til kommune, understreker hun at kommunen er tilsynsmyndighet for disse barnehagene også når det kommer til innhold, kvalitet og bemanning.

– Er det alvorlig hendelser skal de rapporteres til riktig instans. Alt i alt, mener jeg at vi har gode barnehager i Trondheim og at de aller fleste har det trygt i barnehagen, sier Forsmark.

Tomme pulter i protest mot Taliban

I Amsterdam demonstrerte flere organisasjoner for afghanske kvinners og jenters rettigheter, fem år etter at Taliban tok makten i Afghanistan.

NEDERLAND: Tomme skolepulter og en plakat med krav om frihet for afghanske jenter sto sentralt i markeringen 15. august. Demonstrantene krevde at Nederland og EU slutter å legitimere Taliban og setter kvinners rettigheter høyere på dagsordenen. Under Taliban er jenter utestengt fra utdanning utover grunnskolen, mens kvinner er nektet å utøve en rekke ulike yrker.

Elever manes til lydighet mot fedrelandet

Ikke alle elever er begeistret over en bok som skal bidra til å oppdra sanne patrioter med «sunne» verdier.

RUSSLAND: Skolemyndighetene i Novosibirsk-regionen i Russland har sendt skolene eksemplarer av en bok som ifølge forfatterne bør brukes i det relativt nye skolefaget «samtaler om viktige ting», skriver det tyske kringkastingsselskapet Deutsche Welle (DW), som har sett boka og snakket med elever om den.

Ifølge DW oppfordrer forfatterne av boka «Utsyn: Grunnlag for nasjonal selvbevissthet»

elevene til å være beredt til å dø for fedrelandet. Å snakke respektløst om fedrelandet blir karakterisert som forræderi. Homofili settes på linje med pedofili. Elevene «informeres» videre om at det som omtales som «det svake kjønn» lever etter hjertet og ikke etter hodet, og at fornuftige kvinner legger sin «kvinnelige kapital» i å skape en familie, ifølge DW.

Boka er produsert på initiativ fra myndighetene i regionen, som har sitt senter i Novosibirsk, Russlands tredje største by. Blant forfatterne skal være lærere, en tidligere munk, en forretningsmann og en forhenværende utdanningsminister i regionen.

DW snakket med elever i 11. klasse ved en

av skolene. De omtaler boka som «søppel» og «konspiratorisk». En av elevene reagerer særlig på forherligelsen av det å dø for fedrelandet.

– En slik forpliktelse finnes ikke, det er bare hentet fra propaganda. Den underliggende betydningen er ikke «du må dø for fedrelandet», men «du må dø for interessene og ambisjonene til presidenten», sier en av elevene, som gjengis med skjult identitet av sikkerhetsgrunner.

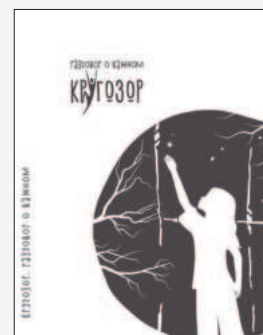

Foto: Ben Birchall/NTB

Antallet barn under 16 år i England er ventet å falle med 6 prosent det kommende tiåret.

Tomme klasserom i England skal bli til ungdomsklubber

Et nytt prøveprosjekt skal omgjøre tomme klasserom til ungdomsklubber og helsesentre for å takle fallende elevtall.

STORBRITANNIA: Seks engelske lokalmyndigheter får til sammen 2,1 millioner pund av utdanningsdepartementet for å bygge om ubrukte skolelokaler. Bakgrunnen er et kraftig fall i barnetallet, som gjør at det ventes at 800 barneskoler vil stenge innen skoleåret 2029–30. Det skriver avisa The Guardian.

– Gjennom dette pilotprosjektet vil vi gi nytt liv til tomme klasserom ved å forvandle dem til ungdomsklubber, familiesentre og andre lokale tjenester, sier barne- og familieminister Josh MacAlister til The Guardian.

Det kraftige fallet i elevtallet har skapt bekymring for at skolebygninger vil bli solgt unna, noe som kan føre til fremtidig skolemangel dersom fødselstallene snur. Riksrevisjonen i Storbritannia har tidligere kritisert regjeringen for å mangle en klar tilnærming til hvordan den kraftige nedgangen i elevtallet skal håndteres. Organisasjonen for lokale myndigheter, Local Government Association, opplyser til avisen at kommunene er positive til å støtte bruken av tomme skolelokaler til fordel for lokalsamfunnene.

Antallet barn under 16 år i England er ventet å falle med 6 prosent det kommende tiåret, ifølge The National Foundation for Education Research.

Lærere går til rettssak mot skolereform

Fire lærere har gått til sak mot en omstridt skolereform i den franskspråklige delen av Belgia.

BELGIA: Søksmålet er offisielt sendt inn til forfatningsdomstolen i Belgia, skriver avisa Bruxelles Today. Lærerne krever at de nye reglene suspenderes midlertidig, og at reformen til slutt erklæres grunnlovsstridig og annulleres.

Bakgrunnen er en omfattende reform vedtatt av den franskspråklige delen av Belgia, Wallonia-Brussel. Endringene innebærer blant annet at lærere i den videregående skolen må jobbe ti prosent mer uten å få mer lønn. Ordningene for sykefravær og slutten av yrkeslivet strammes inn, samtidig som studieavgiften øker for over halvparten av studentene i høyere utdanning.

Søksmålet finansieres gjennom en folkefinansiering som ble startet i juni. Aksjonen har samlet inn over 106 000 euro fra mer enn 3000 givere. Pengene skal dekke advokatutgifter og rettsbehandling, og et eventuelt overskudd skal doneres til veldedighet eller andre rettslige skritt mot reformene.

HOLBERGPRISEN I SKOLEN

FORSKNINGSKONKURRANSE FOR VIDeregående

La elevene dine bli kjent med humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning!

DYDBDELÆRING STUDIEFORBEREDENDE UTFORSKENDE FAGSKRIVING

SØKNADSFRIST: 1. OKTOBER

Les mer og send inn søknad på holbergprisen.no/his

Et gullår med bråkeklassen

– Åse viste meg hvor stor betydning en enkelt lærer kan ha, sier forfatter Maja Lunde.

Tekst: Kirsti Hovland Foto: Tom-Egil Jensen

– Vi hadde fått høre at vi var den verste klassen på Bolteløkka gjennom mange år. Vi slet ut alle vikarene. Men så kom du – en nyutdannet lærer – og møtte oss på en måte som fikk oss til å føle at du likte oss.

Forfatteren Maja Lunde møter sin lærer fra 6. klasse, Åse Grimsby, og forteller hvordan dette snudde alt for den «håpløse» klassen.

Da Utdanning spurte den internasjonalt kjente forfatteren om hun hadde en favorittlærer fra skoletiden, kom svaret: «Jeg hadde en barneskolelærer jeg var veldig glad i, som kom inn i sjette klasse og fikk orden på en skikkelig bråkete klasse gjennom å møte oss med respekt.»

38 år senere møtes de to denne sommerdagen på Bolteløkka skole i Oslo.

– Det åpnet seg mulighet for et vikariat i Oslo, noe som var vanskelig å få på den tiden, så jeg grep sjansen. Jeg hadde jobbet to år på Auli skole på Nes på Romerike, en moderne skole som var opptatt av pedagogisk utvikling. Der var det allerede to-lærer-system, noe som var en fin start på min yrkeskarriere og som lærte meg mye, forteller Grimsby.

– Jeg merket med en gang at Bolteløkka skole var mer tradisjonell, og de fleste lærerne var en del eldre enn meg. Jeg husker at jeg fikk høre: «Det er litt utfordringer i den klassen». Men jeg møtte en klasse som jeg syntes var sjarmerende og som fikk meg til å le, erindrer hun.

– Vi i klassen lurte jo på hva Åse visste om

oss, forteller Lunde.

Grimsbys tilnærming ble å se hver enkelt elev:

– Jeg prøvde å se dem som de var hver for seg og å møte dem med respekt. Få dem til å føle seg trygge på skolen. Jeg kunne også møte dem som prøvde seg på ting med å melde tilbake med litt humor, avvæpne dem på den måten. Si ting som «lykke til neste gang!».

Ga elevene tillit og ansvar

Noe annet som Grimsby gjorde, var å innføre tverrfaglige arbeidsplaner:

– Åse ga oss tillit og ansvar, forteller Lunde.

– Vi ble sett på som mennesker man kunne stole på, og vi var klare for å vise at vi kunne noe mer. For vi var også en gjeng som hadde mye godt i oss og omsorg for hverandre. Men vi hadde fått et stigma som verstingklassen. Det hadde ikke skapt noen god arbeidskultur, forteller Lunde.

Tidligere på barneskolen hadde hun gått hjem fra skoledagen med hodepine etter en kaotisk skoledag.

– Jeg hadde jo lyst til å lære og var veldig frustrert. Jeg husker også at jeg syntes mye synd på læreren som ikke klarte å holde orden på oss.

Med Grimsby endret skoledagen seg for Lunde:

– Jeg husker at skole gikk fra å være kaos til at klasserommet ble et godt sted å være. Læ-

Gjensynsglede på Bolteløkka skole etter 38 år: Åse Grimsby og Maja Lunde.

ELEV MAJA LUNDE (51)

- 1991-1995: Fagerborg videregående skole i Oslo, samfunnsfag og mediefag
- 1996-1998: Grunnfag litteraturvitenskap og mellomfag psykologi, Universitetet i Oslo
- 2002: Hovedfag i medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo
- 2002-2008: Festivalsjef for Amandusfestivalen, kinosjef for Frogner kino og kommunikasjonsrådgiver hos Kulturme glerne
- 2008 -: Forfatter, manusforfatter og dramatiker. Har blant annet utgitt romanen «Bienes historie».

FAVORITTLÆRER ÅSE GRIMSBY (65)

- 1977-1980: Farsund gymnas
- 1981-1985: Kristiansand lærerhøgskole
- 1985- 2011: Lærer grunnskolen i Nes på Romerike, Oslo og Sandnes
- 2007: Videreutdanning i sosialpedagogikk
- 2014- 2018: Master i spesialpedagogikk, Universitetet i Stavanger
- 2016- 2023: Spesialpedagog, Soma alternativ opplæringsarena, Sandnes

Det er mange morsomme minner fra året Åse Grimsby var vikarlærer for «bråkeklassen», som Maja Lundes klasse hadde fått stempel som. – Det ble et gullår med deg som lærer, konstaterer Maja Lunde.

ringsmiljøet endret seg fra kaos til trygghet, omsorg og læring. Du fikk oss til å føle at vi var bra folk. Du var på vårt lag, sier Lunde.

– Jeg var jo også en ny og entusiastisk lærer, veldig engasjert, sier Grimsby, som var opptatt av å få til ting med nye grep.

Hun forteller at hennes pedagogiske tilnærming blant annet ble å prøve å gjøre undervisningen variert og motiverende.

– Jeg tenkte at her må jeg jobbe for at de skal ha det greit; at det å lære også skulle være morsomt. I samfunnsfag kunne jeg for eksempel prøve å få klassen engasjert til å delta i diskusjonen. Jeg hadde jo klassen i så å si alle fag, unntatt gym. Selv om jeg fulgte undervisningsopplegget, syntes jeg det ble viktig å bryte opp undervisningen. Resultatet av dette var at jeg følte meg respektert.

– Vi fikk ansvar og ble respektert. Da ble vi også mer motivert, både for skolen og for å unngå det verste kaoset, konstaterer Lunde.

Teateroppsetning ga samhold

Et godt minne Åse Grimsby har med klassen er da de satte opp teaterforestillingen «Mord i mørket». Klassen skulle egentlig ha satt opp

forestillingen tidligere, men den ble avlyst på grunn av vikarer og sykemelding. Da Grimsby kom inn, ba elevene innstendig om at de likevel kunne sette opp stykket.

– Teateroppsetningen var et stykke med tekst på minst femti sider! Men alle dro lasset sammen. Å se hvor mye læring det ga å ta elevene ut av komfortsonen er et viktig minne fra denne tiden, forteller Grimsby,

– Den opplevelsen betydde så mye. Alle tok ansvar. Selv hadde jeg en indre motivasjon, siden jeg var opptatt av teater og elev ved Elisabeth Gordings teaterskole, forteller Lunde.

Et annet godt minne er leirskolen på Brenna i Valdres.

– Friluftsliv og morsomme aktiviteter ute hele dagen ga elevene mulighet til å blomstre og mestre på nye måter, sier Grimsby.

Hun husker også den engasjerte eleven Maja som allerede da viste et tidlig miljøengasjement. I hennes forfatterskap er klima- og naturkrisen et gjennomgående tema.

– Jeg opplevde at du og venninnene var veldig bevisste. Jeg husker blant annet at dere sa at når jeg kjøpte leppestift, måtte jeg sjekke at den ikke var brukt i dyreforsøk, forteller Grimsby.

– Ja, vi hadde en klubb som vi kalte for Animals' Friends og var veldig opptatt av dyreforsøk og kosmetikk, ler Lunde.

– Når jeg tenker tilbake på det du er opptatt av i bøkene dine, så ser jeg jo en sammenheng tidlig der. Jeg husker også den rolige, flinke eleven som ønsket å jobbe bra på skolen.

Være på lag med elevene

Det viktigste Grimsby mener hun gjorde som lærer på Bolteløkka skole er noe hun har prøvd å ta med seg videre i sin lærergjerning:

– Det er å bygge gode relasjoner til elevene. Vise at jeg er på lag med dem og vil dem vel, samtidig som jeg har klare, realistiske forventninger til hver enkelt elev.

– Åse viste meg hvor stor betydning en enkelt lærer kan ha. For klassen ble dette året en veldig positiv avslutning av barneskolen. Du var glad i oss, og vi var glade i deg. Den varmen i klasserommet endret skolehverdagen for oss. Det ble grinebonanza den siste skoledagen. Vi var knust over at vi ikke lenger skulle gå i klasse sammen og ikke ha deg som lærer. 6. klasse ble et gullår, sier Maja Lunde.

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Utdanningsforbundet får du et av
Norges beste billån, med rente fra 6,35 %

Søk lån til bil, MC og caravan på
nordea.no/billån

Priseksempel: Eff. rente 8,09 %, kr 150.000 o/5 år,
etableringsgebyr kr 2200. Tot: kr 181.638,-

Har sjøen som klasserom

På Skaun ungdomsskole i Trøndelag har de flyttet deler av undervisningen ut på Trondheimsfjorden.

Tekst og foto: Trude Witzell

– Garnet sitter fast! roper Signe.

Hun tar i alt hun kan for å få fangsten over ripa på sjarken. Lærer Marianne Melhus Landstad kommer til unnsetning. Garnet har floket seg litt sammen, men hun får raskt orden på det.

Det er ikke så mye fisk denne gangen, kun to havmus. Men siden dette er en fisk niendeklassingene aldri har sett før, blir de gjenstand for en engasjerende biologisk. Elevene flokker seg rundt skipper og lektor Jonas Hågensen for å studere skapningene.

– Dette er en bruskfisk, og den har pektoral finner. Den har dessuten store øyne, slik at den kan slippe inn mye lys når den går dypt, forklarer Hågensen.

Ukas høydepunkt

Prosjektet med undervisning til sjøs startet opprinnelig da en gruppe elever som har et alternativt opplæringstilbud ved Skaug ungdomsskole, bygget sin egen sjark fra bunnen. I dag har hele skolen glede av sjarken, og det er stor rift om timene på sjøen.

Elever fra valgfaget «Friluftsliv til sjø og land» står på dekk for å bryne seg på garnfiske, knuter og undervannsdrone. Første gjeng ut er en gruppe nien-deklassinger.

Jentene sikrer seg kjapt plassen på baugen for å nyte turen utover, før kursen settes mot garnet på 40 meters dyp. Når det endelig er om bord, og havmuseene er studert, får elevene prøve fiskelykken med stenger fra alle kanter av båten.

– Nå er vi på 36 meter! Nå er vi på 34 meter!

Kevin følger nøye med på skjermen inne i styrhuset og roper ut dybde målingene høyt og tydelig, slik at alle på dekk har full oversikt. Klassekamerat Oliver legger ikke skjul på at båtdagene er ukas absolutte høydepunkt.

– Det er så mye lettere å lære når du kan se og ta på ting, i stedet for å bare kikke på et bilde i læreboka, sier han.

Livet om bord på en sjark krever tett samarbeid fra det øyeblikket fortøyningene kastes, og samholdet blir ekstra viktig. Her må alle bidra. I dag står også knuter på programmet, både båtmannsknop og pålestikk. Lærerne hjelper elevene og det prøves igjen og igjen til teknikken sitter.

– Se her, du tar den under, så bortover, der ja! instruerer Odin.

Han har akkurat knekt koden selv og er rask med å hjelpe en medelev.

Da det omsider er på tide å sette kursen inn mot land igjen, spør Signe håpefullt:

– Kan jeg kjøre båten?

Med kyndig veiledning fra Jonas, er det Signe som styrer sjarken trygt og stødig tilbake til kaia.

Drone og spøkelsesfiske

Neste gruppe ut er tiendeklassingene fra friluftslivsfaget, og nå skal helt andre verktøy tas i bruk. Sjarken kjøres inn i en lun bukt for å ligge i le, for nå skal en undervannsdrone settes ut. Mats er gira på oppgaven. Han finner fort teknikken og kontrollerer dronen med stødige hender.

– Se her, det ser ut som et korallrev! roper han.

Klassetrinnet flokker seg rundt den lille skjermen for å se hva som dukker opp i dypet.

Tidligere har elevene funnet spøkelsesteiner på havbunnen med dronen. Jonas ønsker seg enda bedre utstyr, slik at de kan både lokalisere og hente opp disse etterlatte teinene. Et slikt ryddeprosjekt vil gi elevene en helt unik og praktisk forståelse for naturforvaltning og menneskets avtrykk på havet. For Håkon, en av tiendeklassingene om bord, er fremtidsplanene allerede spikret:

– Jeg skal gå fiskerilinja på Frøya, bygge min egen sjark og leve av havet!

– Da må du komme tilbake og lære oss opp etterpå! roper lærer Jonas Hågensen tilbake.

Skipper og lektor Jonas Hågensen lærer elevene å identifisere havgam (*Chimaera monstrosa*) på den karakteristiske kroppsformen og den giftige ryggpiggen. I tillegg får de med seg praktiske fakta som at den er ypperlig å bruke til krabbemat.

Elevene samarbeider om å dra inn garnet og bytter på å trekke det opp fra sjøen. Litt assistanse fra læreren må til, for tau og garn floker seg fort sammen. De andre følger spent med på hvor stor fangsten blir.

Signe, Sebastian, Odin og Kevin er fascinert av dagens fangst, som kanskje ikke er den peneste fisken de har sett.

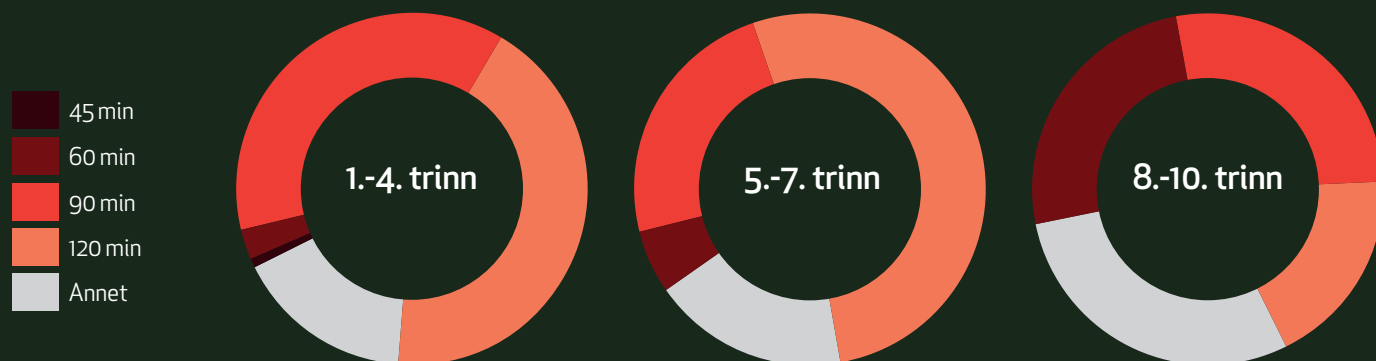
På vei ut til garnet som Jonas har satt kvelden før, gjør elevene seg klare til å trekke fangsten. Dekket ryddes, og utstyret de trenger settes frem.

UNDERVISNINGSTID

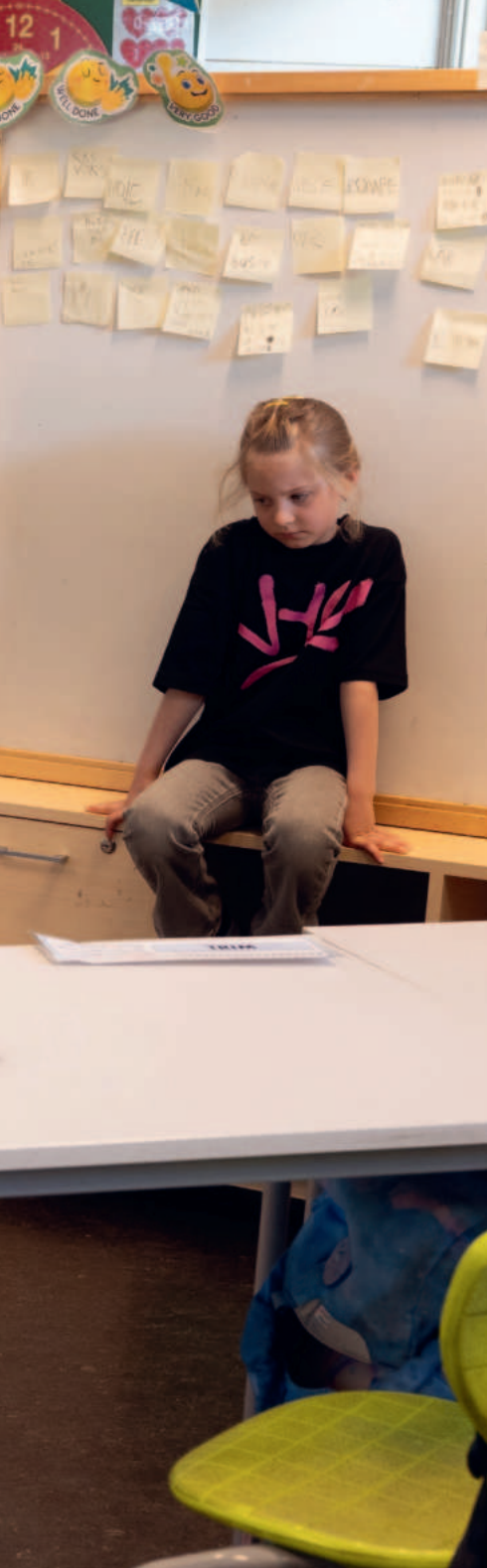

De yngste har flest lange økter

Undersøkelse fra 143 skoler i Oslo viser at de yngste barna har flest undervisningsøkter på 90 og 120 minutter.

Kilde: Utdanningsforbundet Oslo

På Rosenholm skole i Oslo er leken høyt prioritert.

Når timene blir lange

Oslos yngste elever har lengre skoledager enn elever andre steder i landet. Nå går debatten om timetall, pauser og pengebruk.

Tekst: Silje Vemøy Slaaen **Foto:** Bjørn Asle Grimstad

Rosenholm skole i Oslo, kl. 08.30:

- God morgen, alle sammen!
- Oi, det var en trøtt gjeng.

Ylva Wærenskjold titter utover klasserommet og gjengen som prøver å finne opp og ned på seg selv. De fleste sitter allerede på stolene, andre er på vei dit. Det er tirsdag, sola lokker fristende utenfor, og seksåringene skal i gang med 120 minutter undervisning.

Vent, 120 minutter?

Det er hvert fall det som står på timeplanen. Og Rosenholm skole er ikke alene.

En undersøkelse utført av Utdanningsforbundet (UDF) i Oslo viser at om lag en tredel av de offentlige grunnskolene i hovedstaden har undervisningsøkter på 120 minutter på barneskoletrinnet (se grafikk).

– Hvordan kan vi være overrasket over at flere av de yngste elevene er slitne og skolelei, med slike timeplaner? spør Jannicke Bakke Fredriksen, kontaktperson for grunnskole i UDF Oslo.

– De synes det er slitsomt og vanskelig, men har ikke noe annet ord for det enn «kjedelig».

Lærerorganisasjonen er tydelig på at den ønsker seg en mindre tettepakket timeplan for de yngste skolebarna og peker på en viktig årsak til hvorfor det er sånn: Oslo har 238 flere skoletimer i barneskolen enn det som er minstekravet. 200 av dem er lagt på 1.–4. trinn.

Prislapp: 115 millioner kroner.

Utdanningsforbundet mener kommunen egentlig ender opp med å betale for pauser, og at pengene burde brukes annerledes.

– Med så lange økter må lærerne legge inn

pauser. Det tas av undervisningstiden, sier Frostad.

I undersøkelsen bekrefter tillitsvalgte at tid til pauser tas fra undervisningstiden.

– Hvis vi antar at lærerne i snitt tar 20 minutter av dagen til pause, går det altså 100 minutter hver uke til pauser, tatt av undervisningstid. Det blir til sammen litt mer enn de 200 ekstra timene vi har i Oslo, sier Jannicke Bakke Frostad.

Utdanningsforbundet foreslår derfor å fjerne de 200 timene, noe som utgjør omtrent en halvtime hver dag på første og andre trinn, og legge dem inn som pauser i timeplanen. Da kan skolene heller bruke de frigjorte midlene på ekstra lærere noen timer i uka.

– Vi ønsker ikke at pengene skal ut av skolen, men at det skal bli brukt på kvalitet. Det er så store klasser i Osloskolen nå, så to lærere ville vært et enormt bidrag inn, sier Frostad.

Forbundet er ikke alene om å ville ha endringer. Rødt, SV, MDG og KrF har lenge ønsket å fjerne de ekstra timene, og i vinter flagget Frp, som tidligere har støttet det økte timetallet, at de skifter side. Det vil bety et flertall for å fjerne ekstratimene. Høyre ønsker derimot å beholde dem.

– De er viktige for å skape rom for mer læring og en mer praktisk og variert skoledag, har utdanningsbyråd i Oslo, Julie Remen Midtgar-den (H), uttalt til Utdanningsnytt.

Utdanningsetaten anbefaler også å fortsette som nå. I en rapport fra mars i år er hovedkonklusjonen at tiltak med ekstra timer gitt av pedagoger det som bidrar mest til læring og ut-

Naturfagstime av den aktive sorten. Elevene må ut på gulvet og bruke kroppen.

vikling. Etaten har også hentet inn vurderinger fra åtte rektorer som sier at timene brukes for å styrke grunnleggende ferdigheter. Den peker også på at de brukes til tverrfaglige aktiviteter og uteskole, som på Rosenholm skole. Saken skal opp til politisk behandling denne høsten.

Ikke nødvendigvis dumt

08.35: Denne dagen skal klassen til Ylva ha temadag, fordelt på norsk og naturfag. Og det er ikke to timer med tavleundervisning. Nei, første post på programmet er frilek, noe Ylva er en forkjemper for.

– Vi strekker kompetansemålene litt, så lek blir en godkjent del av undervisningen, forteller hun.

Ungene kan velge om de vil leke inne eller ute. En stor gjeng tar på seg joggeskoene og løper ut i sola, mens andre finner seg til rette med tegnesaker, byggeklosser og brettspill. Ikke helt ulikt en start på barnehagedagen.

Lærer Ylva er ikke i tvil om hva hun synes

om 120 minutter på timeplanen.

– Jeg er positiv. Dette er nytt av året. Før hadde vi en kort økt etterfulgt av lillefri, deretter en ny økt og så storefri.

Det hadde to utfordringer, forteller hun. For det første blir det lett konflikter i overganger, og i tillegg låses lærerne til et inspeksjonssystem når timeplaner har kortere økter.

– Nå kan jeg være inne og ute som jeg ønsker. Dessuten tror jeg at mange hadde sløyfa leketida i det gamle systemet, fordi man er så redd for å ikke få nok «fag».

Samtidig ser hun ulempen med å ha oppført 120 minutters undervisning på timeplanen.

– Da blir det jo opp til lærerne å lage et godt opplegg.

På Rosenholm skole har alle klassetrinn mer eller mindre samme opplegg. Ylva har jobbet hardt for å få frilek inn på timeplanen.

– Mange har argumentert for styrt lek, fordi det lett sklir ut for enkelte. Jeg er tilhenger at vi heller må veilede dem i frilek, sier hun.

08.50: – Ryddetid!

– Nei, ikke ennå!

Enkelte av barna har så vidt rukket å komme skikkelig godt inn i leken før de motvillig må rydde klossene på plass.

Denne første lekehalvtimen gikk fryktelig fort. Nå er det tid for naturfag.

09.02: En nokså urolig overgangsfase senere, og barna sitter på stolene sine. Ylva lærer dem om kroppen. Hver kroppsdel får sin egen lapp, og enkelte deler av kroppen vies mer oppmerksomhet enn andre.

09.15: «Tavleundervisningen» blir stadig avbrutt av små kroppar som glemmer å rekke opp hånda. Men ivrige er de, og skrive kan de visst også. De navngir kroppsdelene på post-it-lapper som de henger opp på ei tavle.

09.28: Elevene får nå en gruppeoppgave som varer i en hel halvtime. Ett av barna skal ligge på et stort papir på gulvet, mens de andre tegner omrisset av kroppen og navngir kroppsdelene. Til og med rumpe og tiss skal de få lov til.

Timeplanen i Osloskolen er lang og tettepakket, selv med mange pauser.

Igjen skal alle ungene ut på gulvet. Foreløpig er det lite stillesitting i denne timen.

Ungene ler og fjoller og mens de tegner.

– Men dere må også huske å skrive navnet på hva dere tegner, minner Ylva dem om.

Ikke lenge etter står det skrevet ett eneste ord på guttas strekmann: BALLER. En fin mulighet for Ylva til å følge opp med både korrekt betegnelse (testikler) samt et par ord om kjønn.

– Er det morsomt å gå på skolen?

Guttene ser på hverandre.

– Ja! Kommer det ganske momentant.

– Hva er mest gøy?

– Gym. Matte. Storefri!

09.55: Når klokka ringer, er det ryddetid igjen. Nå begynner barna å bli slitne, og overgangene blir enda litt mer kaotiske. Spisetid er heldigvis nært forestående. Ylva setter pultene tilbake på plass.

– Vi pleier å ta 15 minutter av økta til spising. Jeg tror det er ganske vanlig praksis i førsteklasser. De trenger mer tid enn de 20 minut-

tene som er satt av på timeplanen. Så putter vi heller inn pedagogisk innhold i lunsjen.

Undersøkelsen fra Utdanningsforbundet viser at svært mange lærere gjør det samme. Den eneste lovfestede pausen elevene i Osloskolen har, er 15 minutter spisefri. Det er utopi å få til med små barn, mener Jannicke Bakke Fredriksen fra UDF.

– Det er ikke mange politikere på rådhuset som har et kvarters spisefri. Så i barneskolen begås det mye sivil ulydighet for å få det til.

10.00: Alle er på plass. Det er spisetid. Læreren må hanke inn de siste, men omsider sitter alle, og det er frem med matboksene. Ylva oppsummerer hva de nettopp har lært mens ungene spiser, og så fortsetter de å snakke om kroppen. Men fokuset sklir, og hun må stadig be barna om å vente på tur. Da passer det fint å sette på en film om kroppen, og det blir noenlunde stille. Ylva deler ut melkekartonger når dobbeltøkta nærmer seg slutten. Nå har de «bare» storefri, uteskole, lillefri og nok en

klokketime oppført som «jobbing» igjen, før de fleste løper videre på aktivitetsskolen (AKS).

Men selv om Ylva kan like de lange øktene på timeplanen, så ønsker også hun seg endringer.

– Om det er noe jeg skulle ønske var annerledes, så er det lengden på skoledagen. Den siste halvtimen fra ett til halv to er på mange måter kjørt, så vi korter den ned så mye vi kan. Da rydder vi og forbereder barna til AKS.

Deler man opp de 200 ekstra oslotimene som er fordelt på småtrinnet, sitter man i snitt igjen med nettopp en ekstra halvtime om dagen; en halvtime Ylva gjerne skulle vært foruten.

– Jeg skulle gjerne redusert timeantallet så dagene blir kortere. Vi trenger ikke mer pauser, det tar vi oss uansett – det må vi. I tillegg har de jo pålagt en halvtime leksehjelp, sier hun.

Verdien av pauser

Julie Tangen sitter i kontaktforum grunnskole i UDF Oslo og er lærer i 5. klasse på Rosenholm skole. Hun får ikke understreket nok hvor viktig det er med pauser for å få konsentrert seg.

– Jeg tenker alltid 20 minutter med læringstrykk, så en pause, og så 20 minutter til. Om elevene er i gang og vil fortsette, kan de selvsagt det, men de som trenger en pause, får det. Barna trenger det. Det er forskjell på skoler, noen jobber mye med dette, men ikke alle.

Samtidig er hun ikke negativ til 120 minutter på timeplanen for barna i grunnskolen.

– Så lenge man har frihet til å legge opp disse timene selv, gir det en stor mulighet til å putte inn mye lek. Ser man på overgangen fra barnehage til første klasse, så er man jo gjerne en lang stund inne i barnehagen først, og så en lang økt ute.

– Men hva om lærere ikke vil prioritere lek?

– Det er det som er skummelt med dette, når det blir opptil hver lærer hva de prioriterer. Så vi skulle gjerne ønske at det var timeplanfestet lek i 45 minutter, ikke norsk i 120. Men der kommer dette timeantallet i Osloskolen inn.

Tangen forteller om at lærere synes det er lange dager når skolehverdagen varer til 13.30.

– Den siste halvtimen er tung. Elevene er slitne og ferdige. Heldigvis tør mange lærere å ta den plassen til lek som de synes er viktig. Men de skulle gjerne hatt kortere dager og lang tid ute. Den siste økta etter siste friminutt er tøff å gjennomføre, også på mellomtrinnet.

Uenige om en tredje vei

– Vi må skape en videregående skole som faktisk er videregående, sier nestleder i Utdanningsforbundet, Thom Jambak. Nå diskuterer forbundsledelsen hva dette faktisk betyr.

Tekst: Marianne Ruud

Landets elever har nettopp lagt den første uka i et nytt skoleår bak seg den dagen Utdanning møter Jambak og forbundsleder Geir Røsvoll. Selv kommer de fra Arendalsuka, der framtidens skole har vært diskutert på kryss og tvers. Ett spørsmål ligger under mange av diskusjonene: Hva skal videregående skole egentlig være?

Før sommeren varslet kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap) og direktør i Utdanningsdirektoratet Morten Rosenkvist de største endringene i videregående opplæring på over 30 år. Fagstruktur, timefordeling, fordypning og valgfrihet i studieforberedende opplæring kan bli endret. Planen er å starte innføringen i 2030.

– Et alternativ til flikking

Midt i reformarbeidet har UDF-nestleder Thom Jambak lansert sitt eget forslag: Videregående opplæring bør deles inn i et studieforberedende løp, et yrkesfaglig løp og en «tredje vei», skrev han i en kronikk i Aftenposten før sommeren.

Jambak mener en tredje vei kan være et alternativ til å flikke videre på dagens fagstruktur.

– Den tredje vei skal være et selvstendig løp mot et vitnemål. Tanken er å nå elever som trenger mer modningstid, sier han.

Løpet skal kombinere allmenndanning, praktisk opplæring og estetiske fag. Elevene

skal dessuten få prøve både yrkesfaglige og studieforberedende fag. Opplæringen skal hovedsakelig skje i skolen, men med gradvis sterkere tilknytning til arbeidslivet.

– Det er nærliggende å se for seg et to- eller treårig løp, men med mulighet for overgang til yrkesfag eller studieforberedende etter hvert fullførte år, sier Jambak.

Han mener dagens videregående ikke gir et godt nok tilbud til hele elevgruppen. Samtidig etterlyser både høyere utdanning og arbeidslivet elever med bedre faglige forutsetninger.

– Høyest mulig fullføringsgrad har over flere år vært et dominerende resultatmål for politikerne. Men næringslivet mener elevene ikke er godt nok yrkesforberedt, og for få yrkesfagelever ender med fagbrev. Samtidig sier academia at mange studenter ikke er godt nok studieforberedt. Vi trenger en debatt om hva elevene faktisk skal lære, sier Jambak.

Frykter færre valgmuligheter

Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll deler ikke uten videre nestlederens syn og understreker at dette ikke er vedtatt politikk i forbundet.

– Dette er et forslag Thom har kommet opp med for å initiere en diskusjon. Det han foreslår, kan være en vei å gå, men jeg ser også potensielle ulemper ved en slik løsning, sier han.

– Det er viktig å understreke at sentralstyret ikke har diskutert dette ennå. Det vi er enige

Tanken er å nå elever som trenger mer modningstid.

Thom Jambak, nestleder i UDF

En kombinasjon av allmenndanning, praktisk opplæring og estetiske fag kan bli en tredje vei til vitnemål fra videregående opplæring. Forslaget fremmes av Thom Jambak, nestleder i Utdanningsforbundet.

om, er at vi må ha endringer i videregående fordi dagens modell ikke treffer godt nok.

På spørsmål om hva han ser som ulempene med å innføre «en tredje vei», sier Røsvoll at den i verste fall kan begrense elevenes muligheter.

– På en måte har jeg sansen for forslaget, men samtidig er jeg redd det kan bli en blindvei, sier Røsvoll.

Han advarer om at forslaget kan føre til en innstramming i påbyggordningen.

– Retten til å ta påbygg er omdiskutert, men jeg er skeptisk til å lukke dører, sier Røsvoll.

– Samtidig er det slik at dagens elever i videregående opplæring ikke blir godt nok studieforberedt, og yrkesfag ikke treffer arbeidslivet

godt nok. Kanskje er en av løsningene å styrke påbyggingsløpet og stille strengere krav.

Vil begrense påbygg

Unio-leder og tidligere leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, er enig med Jambak i at adgangen til påbygg bør vurderes. Han mener det haster å gjøre endringer i videregående.

«Altfor mange studenter mangler grunnleggende akademiske ferdigheter. Derfor haster det med å gjøre noe med situasjonen», skriver Handal i et innlegg i Khrono.

Påbygg til generell studiekompetanse er nå den nest vanligste veien til studiekompetanse på Vg3. Handal viser til at disse elevene har

færre fellesfag og akademiske disiplindefag enn elever på studieforberedende.

Han vil hente fram igjen Lied-utvalgets forslag om å fjerne eller endre retten til påbygg etter Vg2. Det kan ifølge Handal hindre «lekkasje fra yrkesfag» og gi studentene bedre faglig ballast. Alternativt foreslår han å utvide påbygg til to år, med flere fellesfag og mer fordypning.

Sentralstyremedlem Maja Jensvoll i Utdanningsforbundet avviser at løsningen er å fjerne påbygg.

«Målet om at framtidens studenter skal være studieforberedt, er det ikke vanskelig å være enig i. Men alle elever som går ut av videregående, mangler ikke grunnleggende akademis-

Adgangen til å få studiekompetanse gjennom påbygg fra yrkesfag er en viktig del av debatten om fagstrukturen i videregående opplæring.

Illustrasjonsfoto: Bjørn Asle Grimstad

Jeg er redd det kan bli en blindvei.

Geir Røsvoll, leder
i Utdanningsforbundet

ke ferdigheter. Noen gjør det», skriver hun i et svar til Handal i Khrono.

For Jensvoll handler saken først og fremst om hvilke muligheter elevene skal ha.

«Vi skal ikke sette folk i bås når de er 16 år. Det må være mulig å utvikle seg og gjøre valg for videre utdanning etter hvert.»

Hun reagerer også på Handals omtale av elever som går fra yrkesfag til høyere utdanning som en «lekkasje». Mange velger yrkesfag som en praktisk vei mot blant annet ingeniør-, sykepleier- eller læreryrket, påpeker hun.

«Er det ikke positivt at noen av ingeniørene vi utdanner, har en mer praktisk bakgrunn? Mener Handal at denne døren skal lukkes?»

Jensvoll mener studieforberedthet bør vurderes ut fra elevenes arbeidsinnsats og resultater, ikke hvilken vei de har valgt gjennom videregående.

Men selv om det er ulike meninger om et nytt utdanningsløp og retten til påbygg, er imidlertid forbundsledelsen samstemt i kritikken av tempoet i Utdanningsdirektoratets

arbeid.

Direktoratet har startet arbeidet med ny struktur og nytt innhold i studieforberedende opplæring. Men Røsvoll mener viktige avklaringer mangler.

– Vi risikerer å måtte ta avgjørende veivalg før kunnskapsgrunnlaget som Udir har bestilt, foreligger. For oss i Utdanningsforbundet er det avgjørende å involvere ledere og lærere i bred diskusjon om hva videregående opplæring skal være før vi gir innspill til hvordan den konkrete fag- og timefordelingen bør se ut, sier han.

Jambak mener diskusjonen også må handle om hva som skal skille videregående fra grunnskolen.

– Noen sier at ungdomsskolen ligner for mye på videregående. Andre at videregående er blitt for lik ungdomsskolen. Vi må skape en videregående skole som faktisk er videregående, der elevene møter noe annet – ikke bare mer av det samme.

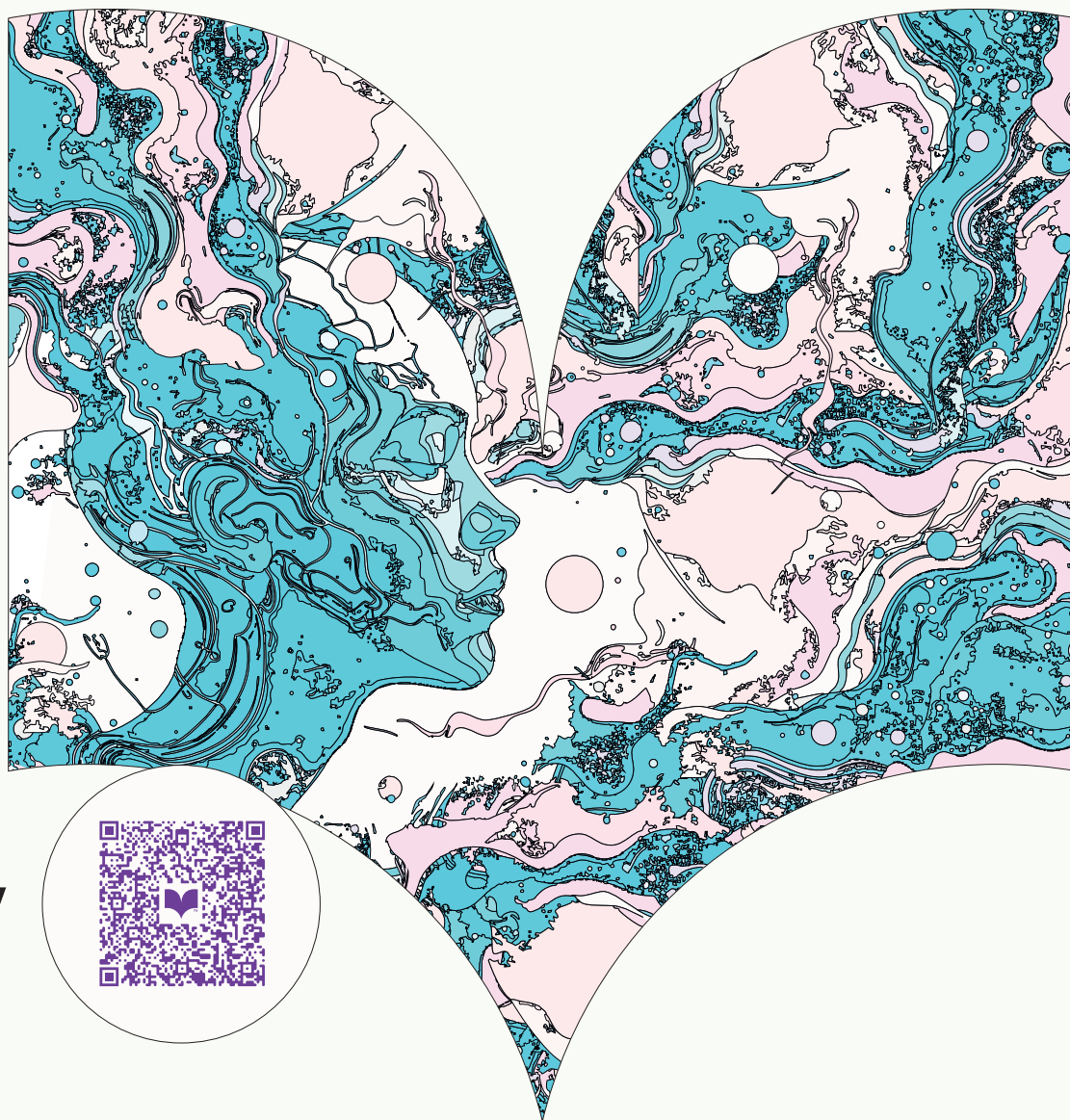
NY UNDERVISNINGSSERIE GRATIS PÅ VITEN-TV

Etiske dilemmaer

Hvordan avgjøre om abort er riktig eller galt?

I samfunnet vårt er det uenighet om mange etiske spørsmål – som surrogati, selvbestemt abort og behandling av dyr. Slike temaer er komplekse. De krever kunnskap, og det kan være utfordrende å orientere seg i et mangfold av perspektiver.

Undervisningsserien *Etiske dilemmaer* inviterer til refleksjon over disse og andre sentrale etiske dilemmaer. Her møter du både mennesker på gaten og fagpersoner som bidrar med kunnskap, erfaringer og etiske perspektiver.

 VitenTv

**Skolefravær.
En praktisk håndbok for skolen.**

Lise Marie Sæhle
Fagbokforlaget
140 sider

Når skulevegen vert for bratt

Ei kortfatta bok om eit viktig tema: Elevar som ikkje makter å møte på skulen.

Meldar: Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

I boka vert omgrepet skulevegving avklara gjennom King & Bernstein sin definisjon, som omfattar barn som unngår å gå på skulen fordi dei opplever det som svært ubehageleg kjenslemessig. Det kan verke som denne forklaringa legg alt på barnet, men boka peikar på at skulen skal skape eit miljø som elevar opplever som trygt og inkluderande. Denne avklaringa viser at elev, foreldre og skule må arbeide saman når det er mistanke om utvikling av skulevegving, eller eleven har så høgt fravær at det i realiteten er skulevegving.

Kva omgrep som skal nyttast, er det ikkje fullt semje om i skule- og forskarmiljø. Media nyttar i all hovudsak omgrepet skulevegving, og forfatteren viser til at det då er nyansar som ikkje kjem fram. Omgrep som ufrivillig eller bekymringsfullt fravær er nytta, og desse handlar om elevar som

ikkje klarer å møte på skulen. Det er gjerne det siste omgrepet, bekymringsfullt fravær, som dekkjer best det emosjonelt belastande med å ikkje klare å vere på skulen.

I litteratur om skulemiljø og relasjon vert læraren trekt fram som ein hovudfaktor i det å støtte elevar til å kome på skulen. Læraren er den som kan skape tryggleik i klasserommet, og som gruppe kan lærarar skape tryggleik i friminuttet. Det er læraren som har den viktige kontakten med heimen. Det vert påpeika at læraren er den som er tettast på eleven i skulesamanheng, både sosialt og fagleg. Når læraren klarer å etablere ein trygg relasjon til eleven, er risikoen for skulevegving mindre, og det er lettare å få eleven attende på skulen, i situasjonar der denne får eit høgt fravær. Boka bringar ikkje inn nye moment til lærarrolla,

Å velje sine ord i vurderingar

Ei utradisjonell og tankevekkande pedagogisk bok om vurdering av elevar, prestasjonar og andre vurderingssituasjonar.

Meldar: Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

**Motiverende vurdering.
Rettleiing i lærelyst.**

Bente Rigmor Walgermo, Per Henning
Uppstad og Bjørn Arild Ersland
Gyldendal
100 sider

Vurdering for læring er eit kjent omgrep i pedagogikk, og boka tar opp vurdering i skulen, både på godt og vondt. Skule og vurdering heng tett saman, og alle som har vore elev kan kjenne på ein klump av usikkerheit overfor det å verte utsett for tilbakemelding på prestasjonar. Læraren er ein autoritet med mandat til å definere kva som er godt nok. Dei fleste av oss hugsar kommentarar og karakterar vi har fått på arbeid gjennom skuletida, og alle minne er ikkje like gode.

Ei vurdering inneber at lærar seier noko om kva eleven kan, og kva endring eleven har fått til. Dei siste 25 åra har det vore fokus på kva nytte eleven har av vurderingar, basert på kva føresetnader denne har for å bruke tilbakemeldinga til å betre innsats og meistring. Dette vitnar om at vurdering vert nytta for å støtte eleven si utvikling. Vurde-

ring frå læraren påverkar korleis eleven tenker om seg sjølv; denne saga om oss sjølv som alle lagar inni seg. Mange elevar treng støtte for å få trua på at dei vil få til både oppgåver og framtida.

Her vert òg trekt inn at vurderingar vert gjort i andre yrke enn læreryrket. Slik vert det å vurdere gitt eit langt breiare perspektiv enn berre å handle om fag og prestasjon innanfor det avgrensa feltet som skule representerer. Inntoget av digital vurderingspraksis kan nok ikkje stoppast, og i arbeidet med innlæring kan det vere med og skape innsats og progresjon. Men her kjem òg spørsmålet: Korleis opplever eleven slike tekniske og lite empatiske tilbakemeldingar? Det som er greitt for sjølvstendige elevar, kan bli overveldande for elevar som er usikre og treng meir støtte frå læraren.

men minner lesaren om kor mangfaldig elevgruppa er, og kor ulikt dei reagerer på lærar sine måtar å handtere klassen på.

Boka bringer inn mykje nyttig for skulen som heilskap, læraren sitt arbeid i klasserommet, og tankar om kva den enkelte elev kan trenge. Med RTI-modellen (Response to Intervention for Problematic School Absenteeism) som rammeverk vert tiltaka plassert på ulike nivå. Eitt er overordna og forebyggjande for å hindre at elevar får eit høgt skulefråvær. Og så er det eit nivå som er målretta mot enkeltelevar med eit bekymringsfullt skulefråvær. Då er tiltaka meir intensive og skreddersydde etter eleven sine behov.

Boka presenterer òg ein modell som viser korleis skulefråvær kan utvikle seg om det ikkje vert tatt tak i tidleg. Teksten er enkel, tilgjengeleg og kan gje nyttige tankar om kva eleven treng og korleis ein kan ta opp temaet. Boka minner dessutan om at relasjonar er eit viktig arbeidsreiskap for ein lærar.

I eit sitat frå den austerrikske psykiateren Victor Frankl vert det hevda at menneske bør sjåast som litt betre enn det dei eigentleg er, fordi det gir ein tryggleik som reduserer stress og fører til at ein strekker seg litt lenger.

Om det betyr at alle skal få ein karakter over det dei har gjort seg fortente til reint fagleg, er vel ei anna sak. Men i vurderingssamtaler er det rom for å fokusere på det som er positivt. For nokre elevar er det vegen til å skape tryggleik og meistring. Som lærar vil ein gjerne at eleven skal tenke attende på skulen som ein stad det var godt å vere, også lenge etter at dei er ferdig i utdanningssystemet. Vurderingssamtalen kan vere eit forum der ein legg grunnlag for det.

Boka dekkjer vurdering gjennom ein fagleg vinkel, og ho belyser med kommentarar frå elevar og forfattarane sine personlege erfaringar. Blandinga av fagstoff og anekdotar gjer det til ei lettlesn bok som gjev grunnlag for refleksjon.

MINE FAVORITTER

Ulla
(2019)
Anna R. Folkestad

Nynorsk om inkludering

Ei morosam og inspirerende bok på nynorsk om individualitet og tilhørrelse. Den formidlar korleis alle kan vere med i flokken og kommuniserer temaet «samhøyr» til barna på ein lett forståeleg måte. Illustrasjonane er leikne og skjuler små hint barna kan leite etter.

Georgs magiske medisin
(1981)
Roald Dahl

Evig kreativt

Georg må ordne medisin til si forferdelege bestemor og tek i bruk det han finn i huset, med artige konsekvensar. Denne klassikaren kan inspirere både vaksne og barn til å prøve noko nytt, rart og spennande. Berre hugs å snakke om kva ein kan og ikkje kan bruke i matlaginga!

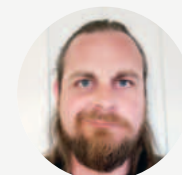
Den store Ole Brumm-boka
(2021)
A.A. Milne

Forteljingar med megen forstand

Brumm og vennane hans utforskar livets små og store mysterium. Språket er variert og godt, og det er avgrensa med illustrasjonar så barna må sjølv bruke fantasien til å skape bilde av det som skjer. Det er mykje godheit og visdom å hente hos den dumme, gamle bjørnen.

Magnus Zackariel Fagerhaug

Pedagogisk leiar i Christiania barnehage Nordstrand i Oslo

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

Illustrasjon: Paal Svendsen

Barn lærer best når fri lek kombineres med veiledet lek, påpeker Ingunn Størksen og Ragnhild Lenes.

SKOLESTART

Leken er ikke gratis

Dersom regjeringen virkelig ønsker en mer helhetlig skoledag, er ikke en ekstra leketime nok. Vi må sikre at lærere har god kunnskap om lek, og at de får rammer til å bruke lek som pedagogisk tilnærming gjennom hele skoledagen.

I august hadde 50-60.000 førsteklassinger over hele landet sitt aller første møte med grunnskolen. Men hva er det de møter? Et klasserom der de kan «snuble» i leke- og læringsmuligheter, eller en hverdag nærmest strippet for lek, og dermed også strippet for læring?

Å begynne på skolen er en av de største overgangene i et barns liv. For mange oppleves den som overveldende. Nettopp derfor er det vik-

tig at de møter noe kjent, nemlig lek. Som er en grunnleggende forutsetning for barns trivsel og utvikling.

Forskning er tydelig på at barn i alderen 0-8 år lærer best gjennom lek. Internasjonal forskning på playful learning (lekbasert læring) viser at barn lærer best når fri lek kombineres med veiledet lek. I to store norske studier med over 2000 barn fant vi at barnehager som tok i bruk mer veiledet

**Meningene
dine er viktige
for oss!**

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

lek i tillegg til den frie leken, bidro til mer læring og utvikling hos barna enn barnehager med «vanlig» praksis. Dette gjaldt særlig for selvregulering og matematikk, og effekten varte inn i første klasse. Tilbakemeldingene fra barnehagelærerne var at den veiledede leken stimulerte barnas videre lek snarere enn å drepe lekelysten. Funnene antyder at lek og læring ikke står i motsetning til hverandre – tvert imot kan en bevisst, lekbasert pedagogikk styrke både barns lek, utvikling, motivasjon og fellesskap.

Derfor ble vi som utdanningsforskere svært glade for beskjednen som kom i vår om at regjeringen vil gi de yngste elevene en mer helhetlig skoledag, der lek, læring, fysisk aktivitet og sosial utvikling ses i sammenheng. Det er et viktig og gledelig initiativ i tråd med internasjonal forskning – og noe vi ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning har forsket på over flere år.

Veiledet lek innebærer ikke at læreren overtar leken, men at voksne bevisst legger til rette for lekemiljøer der barna kan utforske, samarbeide og oppdage nye sammenhenger med en intensjon om læring og utvikling. Slik utvikles språk, matematikk, selvregulering, kreativitet og motivasjon samtidig.

Lekbasert læring handler altså om å skape rike og engasjerende lekemiljøer der barn kan utforske, undre seg, oppleve mening og – som noen av grunnleggerne av denne pedagogikken uttrykker det – «snuble i læringsmuligheter». Dette kan for eksempel skje ved at læreren lager til et butikk-lekemiljø sammen med barna. Når barna lager plakater med navn og priser, skriver handlister og regner ut summen av det de handler, så får de erfaringer med tall og bokstaver i tillegg til å bli «badet» i mye god sosial læring.

Vi er glade for at stadig flere førsteklasser starter skoledagen med en leketime. Mange rapporterer om positive gevinster i form av trivsel og muligheter for å bygge vennskap og fellesskap i klassen. Men her er det viktig å understreke: En time med frilek på timeplanen er ikke nok i seg selv. Lærere trenger god kunnskap om fri lek for å kunne støtte alle barn inn i den. Uten denne kompetansen risikerer vi at enkelte barn vandrer rundt i klasserommet uten å finne sin plass i leken – og dermed går glipp av nettopp det som gjør leken så verdifull: fellesskapet, samspillet og den sosiale tilhørigheten. Å støtte barn inn i lek krever faglig kunnskap og tilstedeværelse av lærerne.

Utdanningen er dessuten at den lekne tilnærmingen ofte stopper når undervisningen begyn-

ner. Resten av skoledagen gjennomføres gjerne som tradisjonell undervisning. Dermed opprettholdes dikotomien og motsetningen mellom lek og læring. Nettopp her mener vi lekbasert læring har sitt største potensial. Det er her vi tenker at kunnskap om lekbasert læring (en kombinasjon av fri lek og veiledet lek) ville være svært nyttig og i tråd med regjeringens ambisjoner om en mer helhetlig skoledag der læring, lek, fysisk aktivitet og sosial utvikling ses i sammenheng.

Å undervise gjennom lekbaserte tilnærminger krever bevissthet og høy pedagogisk kompetanse. Det handler ikke om å «slippe barna løs», men om å planlegge aktiviteter som bygger på barnas initiativ, interesser og medvirkning. Teori og forskning peker på at barn lærer og trives best gjennom lek preget av aktivitet, engasjement, samspill, glede, mening og mulighet for gjentakelse. Derfor er lekbasert læring en krevende, men svært kraftfull pedagogikk.

Dersom regjeringen virkelig ønsker en mer helhetlig skoledag, er ikke en ekstra leketime nok.

Dersom regjeringen virkelig ønsker en mer helhetlig skoledag, er ikke en ekstra leketime nok. Vi må sikre at lærere har god nok kunnskap om lek, både fri og veiledet lek, og at de får gode muligheter til å trene på å bruke lek som pedagogisk tilnærming gjennom hele skoledagen. Dette forutsetter at lekbasert læring er tematikk i grunnskolelærerutdanningen og i videre- og etterutdanningene, og at skolene har rammer i form av gode fysiske miljø og nok personal som gjør gjennomføring av lekbaserte tilnærminger mulig. Det vil med andre ord si at leken ikke er gratis! Men forskningen peker på at gevinsten kan være stor – både for lek, læring, trivsel og fellesskap.

Ingunn Størksen og Ragnhild Lenes

professor og førsteamanuensis ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger

BLI MED INN I BOKA

STEG-FOR-STEG OPPSKRIFTER DRAMAFORLØP
UTVIKLET AV DRAMA- OG TEATERPEDAGOGENE MED STØTTE FRA
UTDANNINGSDIREKTORATET

TILPASSING

Når skolen bidrar til et mer individualisert sam

Tilpasset opplæring skal gjøre det mulig for flere elever å delta i skolens fellesskap. Men når ansvaret for motivasjon, innsats og læring flyttes fra eleven til skolen og lærerne, kan vi samtidig lære barn og unge at fellesskapet alltid skal tilpasse seg dem og bidra til et mer individualisert samfunn.

Utdanningsdirektoratet oppsummerte nylig utviklingen i norsk skole de siste tjue årene. Elevenes motivasjon, trivsel og læringsresultater har gått tilbake siden midten av 2010-tallet. Motivasjonen har falt mest. Elevene leser og regner svakere, og lærere rapporterer om dårligere arbeidsvaner, mindre utholdenhet og mer fravær.

Forklaringene er mange. Likevel mener jeg det er én utvikling vi snakker for lite om: Vi har gradvis flyttet ansvaret for elevenes motivasjon og læring fra eleven til skolen. Tidligere var skolens oppgave ikke bare å møte barnet der det var, men å føre det inn i et samfunn som allerede fantes. Elevene skulle lære fag, arbeidsvaner, oppførsel og samhandling med andre. De skulle gradvis bli i stand til å delta i fellesskap med krav de ikke selv hadde valgt.

I dag har retningen langt på vei snudd. Nå opplever jeg at spørsmålet først og fremst er hvordan skolen skal tilpasses eleven. Den samme forventningen møter vi senere i videregående skole, høyere utdanning og arbeidsliv. Når noe blir vanskelig, er det institusjonen som forventes å endre seg. Når elever ikke lærer, spør vi hva læreren har gjort galt. Var undervisningen variert nok? Var oppgavene relevante? Ble eleven sett? Var vurderingen motiverende? Dette er nødven-

dige spørsmål. Likevel er det påfallende hvor sjelden vi spør om eleven møtte forberedt, arbeidet konsentrert, øvde nok, la bort mobilen eller tålte å stå i noe som var vanskelig. Litt karikert: Før fikk eleven kjeft når karakteren var dårlig. Nå er det læreren som får kjeft.

Tilpasset opplæring skulle gjøre det mulig for flere å delta i et felles læringsarbeid. Det var og er et viktig prinsipp. Men i praksis blir det lett forstått som at undervisningen skal tilpasses den enkelte elevens interesser, arbeidsmåter og motivasjon. Når eleven ikke deltar, må læreren finne en annen aktivitet. Når eleven ikke anstrenger seg, må undervisningen gjøres mer engasjerende. Når eleven blir frustrert, må kravene vurderes på nytt. Slik kan manglende motivasjon og problemer med å tåle motstand bli behandlet som feil ved undervisningen. Elevens ubehag blir skolens problem, mens elevens ansvar for innsats og utholdenhet forsvinner ut av bildet.

Men skolen kan ikke produsere motivasjon på bestilling. Lærere kan vekke interesse, skape gode relasjoner og legge til rette for mestring. De kan ikke garantere at eleven vil lære. Læring krever også at eleven møter opp, arbeider, øver og tåler oppoverbakker. Dette gjelder både sjuåringen som skal lære å vente på tur og gjøre ferdig

en oppgave, og eleven i videregående skole som må møte presis, forberede seg og fullføre arbeid som ikke alltid oppleves interessant. Kravene vil være forskjellige, men prinsippet er det samme: Å delta i et læringsfellesskap innebærer forpliktelser.

Dette er ikke et argument mot tilpasset opplæring. En fellesskole må ta hensyn til at barn og unge har ulike forutsetninger. For noen elever er individuell tilrettelegging helt avgjørende for at de skal kunne delta. Men tilrettelegging skal gjøre det mulig å møte kravene. Den må ikke bli en begrunnelse for at kravene forsvinner. Derfor må lærere i både grunnskolen og videregående skole kunne være trygge på at det er legitimt å stille krav til elevene.

Å stille krav er ikke det motsatte av omsorg eller inkludering. Det kan også være et uttrykk for tillit til at eleven er i stand til å utvikle seg, ta ansvar og bidra sammen med andre. Dersom læreren hele tiden må forsvare at elever forventes å arbeide, øve, møte forberedt og ta hensyn til fellesskapet, svekkes ikke bare lærerens autoritet. Også skolens samfunnsoppdrag blir uklart.

Jeg tror vi har kommet i skade for å bite oss selv i halen. I ønsket om at alle skal lykkes har vi stadig oftere møtt vanskeligheter ved å senke nivået.

Visste du at
annonser
hos oss
sees av
221 000
lesere?

Bestill annonser nå

annonsefrist / utgivelsesdato

6	23. september / 9. oktober 2026
7	21. oktober / 6. november 2026
8	18. november / 4. desember 2026

utdanningsnytt.no/annonser

Kontakt:

Grethe Ånerud
i HS Media.
utdanning@hsmedia.no

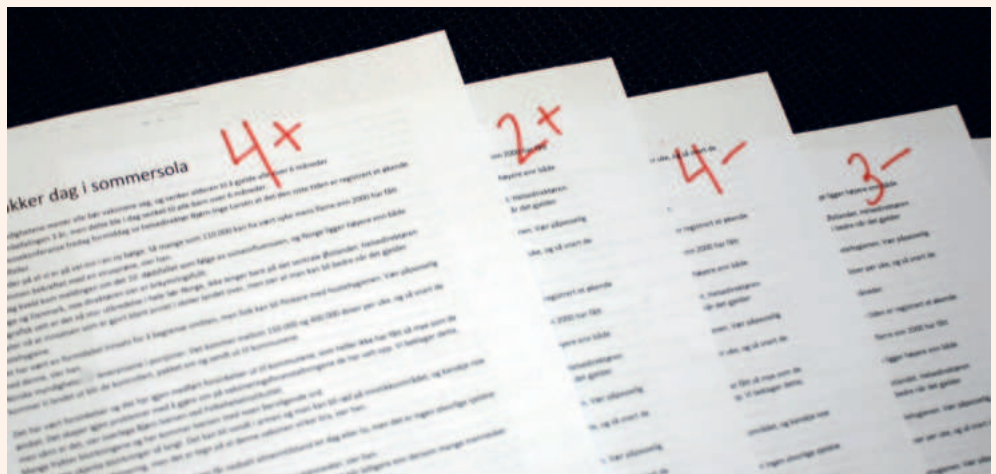

Annonse-
informasjon:

funn

Når kravene stadig tilpasses den enkelte, lærer elevene også at det først og fremst er systemet som skal endre seg når noe blir vanskelig. Skolen risikerer dermed å bidra til et mer individualisert samfunn, der forventningen om tilrettelegging blir sterkere enn viljen til å strekke seg, tåle motstand og ta ansvar for fellesskapet.

Skolen skal gjøre sitt ytterste for at elevene skal lykkes. Men den kan ikke overta ansvaret for elevenes innsats. Oppgaven er heller ikke bare å tilpasse seg den enkelte, men å hjelpe barn og unge til å vokse inn i samfunnet. De må erfare at de ikke alltid er sentrum. De skal gradvis lære å møte krav, ta hensyn til andre og ta ansvar for noe mer enn seg selv. Slik utvikles medborgere som ikke bare forventer noe av fellesskapet, men også

Illustrasjonsfoto: Paal Svendsen

forstår at fellesskapet forventer noe av dem. Det er ikke et brudd med skolens dannelsesoppdrag. Det er selve kjernen i det.

Halvor Spetalen
dosent ved OsloMet

Før fikk eleven kjeft når karakteren var dårlig. Nå er det læreren som får kjeft, skriver Halvor Spetalen.

BANE NOR

BANORAMA

Scroll deg gjennom den viktigste kunnskapen du trenger for å ferdes i nærheten av jernbanen.

Banorama.no

VEILEDNING AV NYUTDANNEDE

De første årene er avgjørende

Altfor mange nyutdannede barnehagelærere forlater yrket tidlig. Skal vi beholde dem, må de få god og systematisk veiledning de første årene.

**Kronikk av
Igor Kaltzakorta**
fagrådgiver i Espira
Kunnskaps-
barnehagen
Illustrasjon
Tone Lileng

Profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede barnehagelærere er en sentral del av det nye nasjonale systemet for kompetanse- og karriereutvikling. Uten slik veiledning mister vi altfor mange nyutdannede i de første, kritiske årene.

En ny rapport fra Universitetet i Stavanger og Oslo Met slår alarm. Forskerne peker på flere utfordringer med kompetanseflukt hvor unge og utdannede barnehagelærere forlater yrket. Rapporten peker også på at den lave rekrutteringen til utdanningen ikke erstatter dem som slutter, i tillegg til lav fullføringsgrad på barnehagelærerutdanningen (Gulbrandsen et al., 2026). Dette viser hvor avgjørende de første årene i jobb er, ikke bare for de nyutdannede, men for hele sektoren. Skal vi møte utfordringene som løftes frem i rapporten, må barnehagesektoren ta dette på alvor.

For i større grad å rekruttere og beholde barnehagelærere i barnehagen har Kunnskapsdepartementet utgitt en veileder med prinsipper for profesjonsfaglig veiledning for nyutdannede barnehagelærere (Kunnskapsdepartementet, 2025). Med veilederen styrkes barnehageeieres ansvar: Veiledningen skal være systematisk, planlagt og av god kvalitet. Målet er å treffe behovene til nyutdannede barnehagelærere i møte med en kompleks og krevende praksis som nyutdannede ikke kan håndtere alene.

Et nytt blikk på veiledningsordningene

Med dette som bakteppe har Espira sett behovet for å se på nytt på veiledningsordningene våre. Høsten 2025 etablerte vi en referansegruppe med representanter fra alle regionene hvor Espira har barnehager. Målet var å kartlegge hva nyutdannede barnehagelærere faktisk trenger, hva som kjennetegner god veiledning, og hvilke gode tiltak som allerede finnes i Espira-barnehagene. Vi synes svarene vi fikk, gir viktige perspektiver på utfordringene nyutdannede står i og på hva som skal til for å støtte dem godt i starten av yrkesløpet.

En av styrerne i referansegruppen ga følgende tilbakemelding: «Jeg synes også det er viktig å prate høyt om at en vil bli sliten i starten. Det er helt naturlig når en er

ny i yrket og på en arbeidsplass. Det er mye å sette seg inn i, og mye må læres. De som er nyutdannede, må få en forståelse for at en må «trene» for å bli utholdende. Og den forståelsen må de også bli møtt med.»

Å møte nyutdannede med denne forståelsen kan ha stor betydning for om de blir i yrket over tid.

Hva trenger nyutdannede de første to årene?

Da vi spurte referansegruppen om hva som er avgjørende for en god start, svarte de fleste gjennomgående at tre faktorer er sentrale: trygghet, oversikt og forutsigbarhet.

Tryggheten i barnehagelærerrollen utvikles når man blir sett og får støtte på en systematisk og forutsigbar måte. Nyutdannede trenger hjelp til å forstå hva som forventes av dem, både i det pedagogiske arbeidet, i ledelse av ansatte, i foreldresamarbeid, i samarbeidet med eksterne aktører, og i arbeidet med et godt psykososialt barnehagemiljø. Dette utgjør en kompleks og variert arbeidshverdag.

Som én uttrykte det: «Veiledning kan bidra til å gi den nyutdannede en mulighet til å reflektere over egen praksis, få støtte og råd fra erfarne kollegaer, og bli tryggere i sin rolle.»

Systematisk veiledning trekkes også frem som en suksessfaktor for å skape sammenheng, retning og opplevd nytte, både for veileder og den nyutdannede. Referansegruppen peker særlig på fem forutsetninger:

- Veiledningstid må prioriteres, settes av til faste tider og inngå i et årshjul
- Veiledning bør være en kombinasjon av individuell veiledning (personlig og praksisnært) og gruppeveiledning (erfaringsdeling)
- Nyutdannede bør ha en fadder i barnehagen som kan gi oppfølging i dagligdagse situasjoner
- Veiledere må ha relevant kompetanse og erfaring

Samtidig er ikke struktur nok, kvaliteten i selve veiledning er avgjørende. God kvalitet kjennetegnes av at veileder lykkes med å etablere trygge rom der det er lov å være usikker. Et rom der det er forståelse for at alle må prøve og feile, og der dette normaliseres som en del

av profesjonsutviklingen.

Veiledningen bør gi nyutdannede mulighet til å utforske egen praksis, bli kjent med kulturen i barnehagen og samtidig utvikle profesjonell dømmekraft. Et viktig element er å utvikle evne til å stille kritiske spørsmål ved egen og andres praksis. Som en av våre respondenter beskriver: «Slik legger veiledningen et godt grunnlag for en bærekraftig og utviklende karriere i barnehagen.»

Innsikt i praksiserfaringer

I Espira foregår det mange ulike lokale tiltak, både barnehage-, nettverks- og regionsbaserte. I Oslo er det generelt større turnover enn i resten av landet, og det er derfor interessant å løfte tilbakemeldinger fra Oslo spesielt:

Våre Oslo-barnehager har over flere år brukt ulike metoder for gruppeveiledning. Blant annet:

- grupper med kun pedagogiske ledere
- grupper med kun barnehagelærere
- grupper basert på ansiennitet (første -og andreår i yrket)

Erfaringer fra styrer i Espira Gartnerløkka, Ida Cecilie Gullaksen, tilsier at det er hensiktsmessig å organisere veiledningen i egne grupper for pedagogiske ledere og barnehagelærere, da de står i ulike roller og møter ulike problemstillinger.

Samtidig forteller Ida at organisering av gruppeveiledningen er krevende. Når deltakerne skal dra fra barnehagen for å møte veiledningsgruppa kreves det både tid og ressurser.

Selv om styrer prioriterer nyutdannedes deltakelse i veiledning høyt, kan det også oppstå utfordringer med å skape kontinuitet i gruppa. Det kan gjøre det utfordrende å bygge den psykologiske tryggheten i gruppene som er en forutsetning for at deltakerne deler erfaringer, viser sårbarhet og lærer av hverandre.

Ida sier: «Det er litt nakent å dele erfaringer som kanskje ikke bare er bra.»

Erfaringene peker altså på et dilemma: Gruppeveiledning på tvers av barnehager gir verdifull erfaringsutveksling, men lokal barnehagetilknytning gjør det enklere å gjennomføre. Derfor prøves det nå ut modeller i Oslo, der veiledningen i større grad skjer i egen barne-

hage. Samtidig vurderer styrerne i Oslo-barnehagene å etablere samarbeid mellom to og to barnehager, noe som kan ivareta en bredere erfaringsdeling og kontakt på tvers av barnehagene.

Veiledning er en forutsetning

Et gjennomgående funn fra kartleggingen vi har gjennomført om veiledning av nyutdannede, er betydningen av at veiledningen prioriteres, både av de som tilrettelegger og av de nyutdannede selv.

Både individuell veiledning og gruppeveiledning må prioriteres som en integrert del av arbeidet og som en forutsetning for profesjonsutviklingen av nyutdannede. Det skal ikke være noe som kommer i tillegg til de første årene i yrket.

Veiledningen fungerer når den faktisk prioriteres. Utfordringen videre er ikke først og fremst å vite hva som virker, men å sikre at dette arbeidet gjennomføres på en systematisk måte.

Skal vi rekruttere og beholde barnehagelærere i sektoren, har vi ikke råd til å la veiledningen være. Tiden er inne for at veiledning ses som en selvfølgelig del av de første to årene i nyutdannede barnehagelæreres yrkeskarriere.

Veiledningen fungerer når den faktisk prioriteres.

Ola
Buxrud

Frank McCourts forbudte karakterer

High school-lærere i USA hadde muligheter vi norske lærere er fratatt ved lov.

Mange lærere kjenner den Pulitzer-vinnende forfatteren Frank McCourt for bøkene «Angela's Ashes» og «'Tis». Litt mindre kjent er at han var i mange år lærer på high school i New York. Han var svært populær, vellykket og respektert. Han summerer opp dette livet i den fabelaktige boken «Teacher Man».

I dag skal vi se på det McCourt sier om å sette karakterer. Det er nemlig noe pussig ved det, sett fra vår tid. Eller er det vår tid det er noe pussig med?

«I'll tell you how I arrive at a grade», sier McCourt, «First, how was your attendance?»

Altså: Oppmøte. Dette er for McCourt det aller viktigste. Hvordan kan du ha lært noe om du ikke engang har vært i timen?

Som alle norske lærere vet: «Fravær» er vi forbudt ved lov å legge vekt på ved karaktersetting. 10 eller 100 prosent oppmøte skal ikke spille noen rolle, så lenge eleven har «dokumentert» fraværet, og det finnes et ørlite «vurderingsgrunnlag». Loven hindrer oss i å gjøre det McCourt mener er viktigst.

«Second, did you participate?»

Innsats. Samme som første punkt. Dette har vi ikke lov å ta hensyn til når vi setter karakter. Med et pussig unntak for gymlærerne blant oss, denne heldige gruppen.

«Third, did you comment on the work of your classmates?»

Frank McCourt ser altså elever relativt til hverandre. og han ber dem vurdere andres arbeid offentlig. I Norge er dette en farlig strategi. Å be elever kritisere andre elevers arbeid, for åpen klasse? Her lukter det mobbe-

anklager og 9A-sak lang vei.

«Fourth, can you reflect on this experience?»

Dette kan vi kanskje ta hensyn til, men vurdering av eget arbeid er knappst noe vi kan la være bestemme- de for en karakter. Klagenemnda vil godte seg.

«Fifth, did you just sit there and dream? If you did, give yourself credit».

Dette er det mest interessante. McCourt viser her at han har full frihet til å legge vekt på det han selv mener er viktig når han setter karakter. Han bruker det også som et middel i undervisningen. «Dream»!

Gjennomgående for disse punktene er noe svært viktig: Alle bygger opp under elevens plikt til å være til stede, delta, bidra til klassens læring, kort sagt opptre slik vi ønsker at elever skal opptre. Det er konsekvent, og rasjonelt. Alt dette er vi norske lærere forhindret fra å gjøre ved lov. Hvorfor?

Det er ikke meningen å si at alt McCourt gjorde var bra. Men det er merkelig å tenke på at en lærer i den kalde krigens USA faktisk hadde langt større frihet til å avgjøre selv, etter egne kriterier, hva han ville legge vekt på i karaktersettingen, enn vi har i Norge i dag.

I Norge i 2026 har vi i sammenligning svært liten frihet. Listen over hva vi ikke har lov å ta hensyn til, er lang. Og uansett hva og hvordan vi vurderer, kan eleven alltid klage.

Lykke til med vurderingsarbeidet utover høsten. Men tenk av og til på Frank McCourt og hans vidunderlige frihet.

er familiemann, ved-entusiast og lektor i videregående skole i Oslo. I Utdanning skriver han primært om vide-regående opplæring.

SKOLESTART

Hva om Ole Brumm er høstens viktigste lærebo

«Hvis du lever til hundre, håper jeg at jeg lever hundre minus en dag, slik at jeg aldri trenger å leve en dag uten deg.» Ole Brumm.

I 2026 fyller Ole Brumm 100 år. En av litteraturhistoriens aller mest berømte bjørner har lært generasjoner av barn og voksne mer om vennskap, undring, mot og det å være seg selv.

Den første boken om Ole Brumm kom ut i 1926 og bygget på A. A. Milnes egen sønn, Christopher Robin, og kosedyrene hans. Kanskje er jubileet en god anledning til å invitere den honningglade bjørnen inn i klasserommet som en påminnelse om hvilke verdier skolen skal bygge på.

Brumm-universet gir lærere et unikt utgangspunkt for å snakke med elever om respekt, inklu-

dering, vennskap, konfliktløsning og det å høre til. Hver figur har sine styrker og utfordringer, men ingen blir støtt ut av fellesskapet. Det er verdier som ikke bare preger fortellingene om Ole Brumm, men som også står sentralt i skolens verdigrunnlag i læreplanens overordnende del. En vei inn i dette arbeidet kan være å la elevene utforske de ulike karakterene og hvordan de ser verden fra forskjellige perspektiver.

«Tenk om et tre veltet og vi var nettopp under det», sa Nasse Nøff. «Tenk om det ikke veltet», sa Brumm, da han hadde tenkt seg om en stund.

Slik viser A.A. Milne hvordan vi kan møte den samme situasjonen med helt ulike perspektiver. Det er nettopp slike samtaler skolen trenger flere av. Hva får Nasse Nøff til å tenke slik? Hvorfor svarer Brumm som han gjør? Hvordan ville du selv reagert?

«Det som gjør meg annerledes er det som gjør meg til meg», sier Nasse Nøff i en fortelling. Disse ordene kan også være et godt utgangspunkt for samtaler i klasserommet. For hva er det egentlig som gjør oss forskjellige? Og hva kan vi lære av hverandre? I Hundremeterskogen møter vi et mangfold av personligheter som mange av oss kan kjenne oss igjen i: Den forsiktige, følsomme og modige Nasse Nøff. Den livsglade og energiske Tigergutt. Den reserverte og realistiske Tussi. Den

**Gratis undervisningsopplegg
for grunnskolen**

Kampen om Huldreskogen

Kampen om Huldreskogen er et lekent læringsunivers for grunnskolen som består av et tverrfaglig introduksjonsopplegg og en eventyrmusikal. Opplegget kombinerer naturglede, miljøbevissthet og fortelling ved bruk av naturen som læringsarena.

På naturensomlæringsarena.no finner du ferdige undervisningsressurser, manus, musikk og materiell til egne oppsetninger.

Gratis, åpent og tilgjengelig for alle.

NORSK
FRILUFTSLIV

NATUREN
SOM LÆRINGSARENA

GjensidigeStiftelsen

ok?

kloke og litt selvhøytidelige Uгла. Den omsorgsfulle og inkluderende Kengu, den nysgjerrige og lekne Lille Ru og den praktiske og løsningsorienterte Petter Sprett. Og midt blant dem finner vi Ole Brumm, rolig, undrende, vennlig, en smule naiv og alltid på jakt etter litt honning. Ingen av dem er like. Likevel har alle en plass i fellesskapet. Hvem er du i Hundremeterskogen? Og hvilken plass finner du der?

Et tips i høst kan være å la elevene skrive sine egne eventyr med Ole Brumm og fortsette historiene fra Hundremeterskogen. Hva skjer når elevene selv får bestemme hvor Brumm og vennene hans skal dra, hvem de møter og hvilke utfordringer de må løse?

Videre kan læreren bruke Ole Brumm som et

bilde på det å være nysgjerrig, tørre å undre seg, stille spørsmål og våge å gjøre feil.

Samtidig kan elevene oppmuntres til å påvirke sin egen læring og ta aktivt medansvar for skolefellesskapet. Slik kan Ole Brumm bli en inngang til å arbeide med elevmedvirkning og verdien av at elevene tar medansvar for egen og andres læring og ve og vel. Det er også verdt å merke seg at Ole Brumm ikke gir opp når honningen forsvinner eller han møter hindringer på veien. Han prøver igjen og finner nye veier videre.

Slik kan Brumm-universet også gi læreren et utgangspunkt for å snakke med elevene om motstandskraft, om å tåle motgang, holde ut når noe er vanskelig og våge å prøve på nytt når det ikke gikk som planlagt. For livet er innrettet slik at vi

mennesker før eller siden vil møte motgang. Da kan det være godt å ha en liten dose Ole Brumm i seg.

«Hvilken dag er det i dag?», spurte Ole Brumm. «Det er i dag», svarte Nasse Nøff. «Min favoritt-dag», sa Ole Brumm.

Kanskje er det nettopp dette vi bør ta med oss inn i et nytt skoleår: å roe ned, se hverandre og la barna være til stede i øyeblikket. Så hvorfor ikke invitere Ole Brumm inn i klasserommet i høst?

Robert Mjelde Flatås

førstelektor ved Høgskulen på Vestlandet

Foto: Maskot/Johnér

Vet du hva du har lov til å kopiere i undervisningen?

Få oversikt over hva du kan kopiere i undervisningen – fra bøker, artikler og nett.

Sjekk hva og hvor mye du kan kopiere

Ansatte presses ut av jobben

Ansatte i barnehage- og skolesektoren opplever fra tid til annen å bli presset til å si opp sin stilling.

Det kan handle om kvalifiserte ansatte som gjør en god jobb, men som arbeidsgiver likevel ønsker å bli kvitt. Dette skjer gjerne fordi arbeidsgiver innser at en ordinær oppsigelse trolig ikke vil være mulig, siden arbeidsmiljøloven stiller stenge krav til saklighet og forsvarlig saksbehandling.

Hvis en arbeidsgiver i ord eller handling legger urimelig press på en ansatt for å få vedkommende til å si opp selv (egenoppsigelse), vil dette bli likestilt med en oppsigelse fra arbeidsgiver. Da kommer arbeidsmiljølovens strenge stillingsvernsregler til anvendelse, og hvis disse ikke er fulgt, kan oppsigelsen kjennes ugyldig og arbeidstakeren kan ha krav på erstatning.

Ikke alle egenoppsigelser er frivillige

Mens det for arbeidsgiver oppstilles strenge regler i arbeidsmiljøloven både for når en ansatt kan sies opp og hvilke fremgangsmåter som må følges, står arbeidstaker fritt til å si opp jobben. Dette kan gjøre det fristende for noen arbeidsgivere å forsøke å fremtvinge en egenoppsigelse fra den ansatte, der omstendighetene ikke gir grunnlag for en oppsigelse fra arbeidsgiver.

Ved egenoppsigelse slipper arbeidsgiver å foreta en oppsigelsesprosess og unngår risikoen for rettslige etterspill. Dette har ført til flere tilfeller hvor arbeidsgivere tar i bruk utstøttingsmekanismer med formål om å tvinge den ansatte til å fratre. Metodene er mange og kan blant annet bestå i isolasjon, taushet, baksnakking, trusler, fratakelse av arbeidsoppgaver eller degradering.

Hva er urimelig press?

For at en egenoppsigelse skal likestilles med en oppsigelse fra arbeidsgiver, må oppsigelsen ha blitt gitt under urimelig press. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig at arbeidsgiver gir uttrykk for at det er ønskelig at den ansatte fratrer, eller varsler oppsi-

gelse. Det er heller ikke nødvendigvis tilstrekkelig at arbeidsgiver vesentlig misligholder sine plikter i arbeidsforholdet, eller at arbeidsforholdet avsluttes på grunn av dårlig arbeidsmiljø.

Det må foreligge noe mer konkret som viser at arbeidsgiver har tatt et standpunkt om at den ansatte skal fratre stillingen. Om grensen er overskredet, må vurderes ut fra de faktiske forholdene i saken.

Relevante momenter kan blant annet være:

- om arbeidstaker har blitt stilt overfor et ultimatum om å si opp selv eller bli sagt opp
- om arbeidsgiver har benyttet trusler om sanksjoner, slik som trusler om politianmeldelse eller negativ omtale
- om arbeidstaker har blitt utsatt for et betydelig tidspress
- om arbeidsgiver har unnlatt å informere om arbeidstakers rettigheter
- om arbeidsgiver har fremsatt alvorlige anklager uten tilstrekkelig bevis
- om arbeidstaker ikke har hatt anledning til å rådføre seg med tillitsvalgt eller annen tillitsperson
- om arbeidstaker befant seg i en sårbar situasjon som arbeidsgiver var kjent med
- om arbeidstaker i realiteten hadde et fritt valg

Hva bør man gjøre?

Ansatte som opplever å bli presset til å si opp, bør unngå å ta forhastede beslutninger. Det er ofte klokt å be om betenkningstid og søke bistand fra tillitsvalgt eller annen rådgiver før det tas stilling til arbeidsgivers forslag. Man bør også forsøke å dokumentere det som har skjedd. Slik dokumentasjon kan for eksempel være møtereferater eller e-postkorrespondanse.

Dersom oppsigelse allerede er gitt, bør saken vurderes så raskt som mulig, da dette kan få stor betydning for arbeidstakers rettigheter.

Rikke Rosvold
Raugland
Advokatene

Ansatte som opplever å bli presset til å si opp, bør unngå å ta forhastede beslutninger.

Tre tips til deg som er lærer i mat og helse!

Visste du at Fiskeprell har gratis tilbud til mat- og helsefaget i grunnskolen? Benytt deg av disse tre tilbudene for å fylle skoleåret med lærerikt innhold for dine elever.

1 Fiskeprell gir penger til innkjøp av sjømat i undervisningen

Råvarestøtten er på kr 40 per elev på mellomtrinnet og kr 65 per elev på ungdomstrinnet. Skolene kan søke støtte en gang per skoleår. Fristen for å søke er 31. desember 2025.

2 Hver skole kan få tilsendt gratis kokebøker og lærerveiledning fra Fiskeprell

Fiskeprells undervisningsmaterieell til mat- og helsefaget er basert på den nye læreplanen i mat og helse (2020). Gjennom fagstoff, oppgaver, filmer og oppskrifter dekkes de fleste kompetansemål i faget.

3 Kokkesprell – en lærerik konkurranse for elever på mellom- og ungdomstrinnet

Kokkesprell er et undervisningsopplegg og konkurranse til mat- og helsefaget, hvor elevene samarbeider om å komponere sine egne oppskrifter med sjømat. Vinnerne mottar kr 10.000,- til klassekassen, samt en sjømatfest i regi av Fiskeprell. Kokkesprell gir, i tillegg til den ordinære råvarestøtten, kr 50 i støtte per elev som deltar.

Les mer og benytt deg av tilbudene våre på fiskeprell.no/skole

Fiskeprell er et nasjonalt kostholdsprogram i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Norges sjømatråd. Helsedirektoratet og Havforskningsinstituttet kvalitetssikrer innholdet i programmet.

LEK

Fellesskolen og leken

Fellesskoleutvalget la fram sin rapport om framtidens skole under Arendalsuka – til begeistring for mange skolefolk.

Ann Mari Milo Lorentzen

Nestleder i
Utdannings-
forbundet

Utvalgsleder Bjørn Haugstad snakket blant annet fram behovet for langsiktig og trygg ressurstilgang i skolen. Rapporten viser at å spare på utdanningsfeltet, vil koste samfunnet dyrt i utenforskap.

Haugstad understreket også at tiden er overmoden for at politikere legger vekk kjepphester og tilfeldige tiltak, og overlater skolens organisering og undervisning til ledere og lærere i skolen. Dette er musikk i mine ører – og jeg tror at mange ledere og lærere deler opplevelsen.

Rapporten om framtidens fellesskole inneholder en mengde tiltak. Det er slett ikke sikkert vi liker alle like godt. Utdanningsforbundet skal organisere en bred høring før vi konkluderer et høringssvar. Men en ting er jeg rimelig sikker på: At leken endelig har fått en plass i et viktig skolepolitisk dokument, det vil vi applaudere!

Utvalget vil endre skolens første og andre trinn, for å kunne gi plass til mer lek, mer variasjon og mer praktisk undervisning. Det er gode nyheter, og det rimer ganske bra med den politikken som Utdanningsforbundets sentralstyre har utviklet for det første skoleåret. Her må vi lese nøye og lytte til hva lærerne mener om forslagene.

Under framleggingen av utvalgets forslag, og i den påfølgende diskusjonen i Arendal, kunne det høres ut som om flere politikere har en positiv holdning til barns lek. Leken omtales av utvalget som fundamental for barns utvikling og læring, og dette gjelder også den leken som ikke har pedagogisk regi eller læringsmål.

Det kan likevel være vanskelig å se for seg hvordan leken skal innlemmes i skolehverdagen. Det er lett å se

en inndeling av timer til lek – og timer til læring. Men barna skrur ikke hjernen på for å lære, for så å skru den av for å leke. Det er jo ikke slik vi mennesker fungerer. Barns læreprosesser vil være virksomme også i leken.

Men alle barn lærer ikke nødvendigvis det samme i lek – de lærer om det som opptar dem. Barn vil ha med seg bøker de har lyttet til, eller lest, inn i leken. Noen vil ha med seg et matteproblem de har grubla på, og alle vil ha med seg emosjonelle og relasjonelle forhold som er viktige for dem.

I «Hjerneteltet», som drives av en paraplyorganisasjon med 78 medlemmer, var det mange samtaler om hjernehelse under Arendalsuka. Et av arrangementene tok for seg nødvendigheten av barns egen lek. Charlotte Lunde, som er spesialist i barne- og ungdomspsykiatri, markerte hvor viktig barns genuine lek er, nettopp for at barns skal utvikle seg og lære. Hennes melding var: Vi må stole på barna, og vi må ha tillit til at deres egen lek er viktig for utviklingen.

Hvis politikere skal satse på lek i skolen, må vi begrunne hvorfor vi kan stole på barns egen lek. Vi må blant annet vende oss til utviklingspsykologien, hvor vi finner beskrivelsen av barns eget driv mot utvikling, og deres vilje til å undersøke sine omgivelser, og ytre seg gjennom lek. Dette naturgitte drivet kan forkludres og overstyres – men det kan også bli ødelagt om vi neglisjerer barna og overlater dem til seg selv.

Det kreves kunnskap og godt skjønn for å støtte barn i deres egen lek.

Vi må stole på barna, og vi må ha tillit til at deres egen lek er viktig for utviklingen.

Foto: Harald Aker

Prisvinner Joe Ajaero fra den nigerianske fagbevegelsen og jurymedlem for Arthur Svensson-prisen, Haldis Holst.

Internasjonal solidaritet er en investering i egne rettigheter

Hvorfor skal lærere i Norge bry seg om fagforeningskampen i Nigeria? Svaret er enkelt, mener Haldis Holst, tidligere nestleder i Utdanningsforbundet.

– Internasjonal fagforeningssolidaritet er en investering i våre egne rettigheter her i Norge, sier Holst.

I sommer var hun med på å dele ut Arthur Svensson-prisen til den nigerianske fagforeningslederen Joe Ajaero. Han fikk prisen for sin uredde innsats for faglige rettigheter og organisasjonsfrihet.

Ajaero leder Nigeria Labour Congress (NLC), landets største faglige sammenslutning. I flere tiår har han stått i front mot undertrykking, an-

grep på faglige rettigheter og innskrenking av demokratiet. Til tross for arrestasjoner, vold og drapsforsøk har han fortsatt kampen for arbeidstakers rettigheter.

Fjerning av rettigheter går raskt

– Dere har i dag en regjering i Norge som er positiv til fagbevegelsen. Slik trenger det ikke å være om noen år. Internasjonal solidaritet er viktig fordi dere en dag kan trenge denne støtten for å forsvare egne rettigheter, sier Ajaero.

Holst føler opp og understreker at rettighetene norske arbeidstakere har i dag, ikke har kommet av seg selv.

– De er resultatet av en lang kamp, både nasjonalt og internasjonalt. Derfor kan vi heller ikke ta dem for gitt, sier hun.

Hun peker på at faglige rettigheter nå svekkes i flere land. Arbeidsvilkår forverres, streikeretten

begrenses og fagforeninger presses tilbake.

– Dersom slike angrep ikke møtes med motstand i et land, sprer de seg videre. Derfor er det å støtte kampen som Ajaero fører i Nigeria også en investering i å beskytte våre egne rettigheter.

Arbeidstakere har felles interesser

Ajaero mener internasjonalt samarbeid gir styrke.

– Arbeidstakere i alle land har felles interesser. Når vi lærer av hverandres erfaringer, står vi bedre rustet til å møte de samme utfordringene, sier han.

Holst mener også historien viser betydningen av solidaritet. Hun trekker fram norske læreres motstand mot nazifiseringen av skolen under andre verdenskrig.

– Kampen for demokrati og faglige rettigheter stopper ikke ved landegrensene. Den angår oss alle, sier Holst.

Ytringsfrihet: – Viktig at lærere tør

Mange lærere opplever at kommunene begrenser deres lovfestede rett til å ytre seg. Utdanningsforbundet ber Kommunal- og distriktsdepartementet om å gripe inn.

Læreres ytringsfrihet er et tema som diskuteres ofte, ikke uten grunn. Mange lærere forteller at de har blitt kalt inn på teppet etter å ha ytret seg kritisk om kommunens praksis i sosiale medier. Slik skal det ikke være:

Lærere har, på lik linje med andre kommunalt ansatte, rett til å ytre seg fritt, det være seg i sosiale medier eller i andre fora. Dette er grunnlovsfestet, men nylig avdekket Utdanning at hele åtte av ti lærere ikke tør å ytre seg om egen arbeidsplass.

– Slik skal vi ikke ha det, og dette er noe vi i lang tid har forsøkt å gjøre noe med, sier Utdanningsforbundets leder, Geir Røsvoll.

– Så lenge lærerne holder seg innenfor taushetsplikten og vanlig lojalitetsplikt, har de like stor rett som alle andre borgere i landet til å ytre seg. Ikke bare det, faktisk er det viktig at lærere tør å varsle om forhold som kan være til skade for

elever eller svekke elevenes mulighet til en god skolehverdag, sier Røsvoll.

120 kommuner med begrensninger

Mange kommuner har likevel valgt å lage egne regler som tydelig begrenser ansattes mulighet til å ytre seg i det offentlige rom. En gjennomgang Utdanning har gjort, viser at rundt 120 kommuner har uklare eller problematiske regler for ansattes ytringsfrihet.

Da kartleggingen ble kjent, reagerte Geir Røsvoll kraftig.

– Det er ganske utrolig at norske kommuner faktisk har regelverk som kan være i strid med Grunnloven.

– Det kan ikke være opp til den enkelte kommune om de skal følge loven eller ei. Sentrale myndigheter må legge et mye hardere press på kommunene for å rydde opp, uttalte han til Utdanning etter funnene.

Foreslår ny bestemmelse for å sikre ytringsfriheten

Nå har Utdanningsforbundet sendt et konkret forslag til Kommunal- og distriktsdepartementet om å lovfeste et sterkere vern av kommuneansattes ytringsfrihet.

– Det er staten som etter Grunnlovens § 100

har ansvar for å sikre ytringsfriheten. Når kommuner innfører egne regler som begrenser ansattes ytringsrom, må staten gripe inn. Derfor foreslår vi følgende bestemmelse:

«Ansatte i kommuner har etter Grunnloven § 100 ytringsfrihet som enhver annen borger. Når de ytrer seg på egne vegne, kan kommunen som arbeidsgiver ikke gi uttrykk for eller håndheve andre begrensninger i de ansattes ytringsfrihet enn hva som i den enkelte sak er nødvendig og forholdsmessig på grunn av lovfestet taushetsplikt eller den alminnelige lojalitetsplikten i arbeidsforhold.

Departementet fastsetter nærmere retningslinjer i forskrift som sikrer de ansattes rett til fritt å ytre seg i det offentlige ordskiftet i samsvar med ytringsfriheten. Kommunene kan ikke ha eller innføre andre retningslinjer enn dem som er fastsatt i slik forskrift.»

– Svært mange av våre medlemmer opplever tydelige begrensninger i hvordan de kan ytre seg, selv om dette er ulovlig. Slik skal det ikke være, så vår hensikt er at det må komme en tydelig presisering fra departementet, slik at lærere og andre kommunalt ansatte fritt og uten risiko kan bli en del av ordskiftet.

– Dette er de som er i førstelinja, og har en innsikt som er svært verdifull, og på den måten kan

Har du fått med deg disse podkastene?

Utdanningsforbundets egen podkast, Lærerrommet, har nå hatt over 825 000 lyttinger. Her får du som medlem gode tips og råd til arbeidshverdagen din fra eksperter og kollegaer.

Slik får ettåringene en trygg barnehagestart.

Slik gir du gode tilbakemeldinger.

Hør alle våre podkaster her.

å varsle

Foto: Aksel Jemstad

bidra til at kommunene kan gi sine innbyggere bedre tilbud og rette opp feil og mangler. Kommunene er avhengige av denne kunnskapen dersom de skal kunne rette opp feil og utvikle tjenestene sine. Da må de også legge til rette for at de som sitter med den beste kompetansen på feltet fritt og uten frykt for represalier også blir en del av debatten, understreker Røsvoll.

Åtte av ti lærere tør ikke å ytre seg om egen arbeidsplass. – Det er ganske utrolig at norske kommuner faktisk har regelverk som kan være i strid med Grunnloven, sier Geir Røsvoll. Nå forlanger han at departementet lovfester et sterkere vern av kommuneansattes yringsfrihet.

Ditt valg, dine penger!

Har du forsikringene dine i banken?

Når man søker om boliglån, selger ofte bankene forsikringer i samme slengen. Hvis du har forsikringene dine i banken, er det lurt å sammenlikne disse med forsikringene du får hos oss. Mange opplever da å få bedre dekninger til lavere pris.

Er du usikker, ser vi gjerne på det sammen med deg, eller du kan benytte deg av vår forsikringskalkulator som du finner på www.udf.no

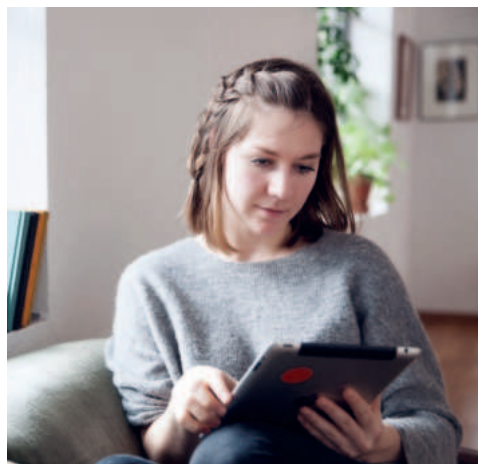

Foto: Anna-Julia Granberg

Du velger selv hvor du vil ha dine forsikringer

Kurs og konferanser

Hvordan knekker lesekoden og skrivekunsten på engelsk i småskolen?

8. september arrangerer vi et praksisnært kurs om hvordan du kan jobbe systematisk, lekende og engasjerende med lesing og skrijving i engelsk. Målgruppe er lærere på 1.-4. trinn. Kurset holdes i Lærernes hus, men du kan også følge kurset digitalt eller i opptak. Fokus vil være på praktisk arbeid med engelske språklyder og stavemønstre, med eksempler på lek, spill og sang til bruk i undervisningen. Kurset presenterer undervisningsideer som vil aktivisere og engasjere elevene, og som kan brukes i klasserommet allerede i morgen. Kursholder er Patricia Pritchard. Kursavgift.

En likeverdig og inkluderende utdanning for alle

15. september inviterer Utdanningsforbundet til konferanse om læreres tverrkulturelle møter. Lærere i hele utdanningsløpet møter et stort mangfold av mennesker i sin arbeidshverdag og skal møte alle med respekt og likeverd. Hva vil det si, og hvordan møter vi som profesjonsutøvere et mangfold av barn, elever og foreldre? Konferansen er gratis og åpen for alle. Du kan også følge digitalt/opptak.

Foto: Oda Hveem/Udf

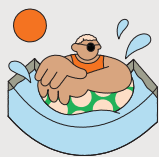
KI som fremmer lærelyst og læring

15. oktober ønsker vi velkommen til workshop i Lærernes hus, det foregår kun fysisk. Dette kurset er for lærere som ønsker å utvikle seg fra ingen eller sporadisk bruk av KI til mer målrettet og strukturert praksis. Kurset består av tre sesjoner der hver sesjon består av en presentasjon etterfulgt av en praktisk del der kursholderne tilbyr veiledning og støtte. Det bli god tid til å stille spørsmål og ta opp andre ting en måtte lure på innen feltet KI i skolen. Kursholdere er Jan Eirik «JP» Paulsen og Ine Jørvum. Kursavgift.

Påmelding og mer informasjon på www.udf.no/kurs

Dine unike medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og dine få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi. Våre forsikringer til medlemspris er tilpasset ulike livsfaser.

Reiseforsikring

Livsforsikring

Studentforsikring

Innboforsikring

Barneforsikring

Husforsikring

Grunnforsikring

70+ forsikring

Bilforsikring

Uføreforsikring

Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 prosent rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring.

Andre fordeler i Tryg

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du også tilgang til psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio.

LØNNER DET SEG Å FLYTTE FORSIKRINGENE?

Er du forsikret gjennom banken?

Når man søker om boliglån, selger ofte bankene forsikringer i samme slengen. Hvis du har forsikringene dine i banken er det lurt å sammenlikne disse med forsikringene du får hos oss. Mange opplever da å få bedre dekninger til lavere pris. Er du usikker, så ser vi gjerne på det sammen med deg.

Per Wøien (1942 – 2026)

En livsglad, kunnskapsrik, samlende og raus hedersmann er gått bort.

Per Wøien begynte som lærer på Bøler skole i Oslo. Han ble godt likt og respektert.

Noen år senere deltok han som rektor og hovedtillitsvalgt i samlingen av lærerorganisasjonene i Oslo. Som leder av Norsk Lærerlag, ble han hærfører i kampen for en bedre skole, for lærernes lønns- og arbeidsforhold og for forhandlings- og streikerett i offentlig sektor.

Lærernes krav fikk bred støtte i samfunnet, og organisasjonen vokste. Som veltalende kommunikator håndterte han mediene og ble respektert av motparten. Norsk Lærerlags mål var å bevare den offentlige enhetsskolen og sørge for et likeverdig, individuelt tilrettelagt skole- og barnehage tilbud over hele landet.

Per satt i styret for Education International og initierte et bredt solidaritetsarbeid. Etter 9 år som leder og tid som stats-

sekretær i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ble Per direktør for administrasjonsdivisjonen i Forskningsrådet. Her fikk han en sentral rolle i arbeidet med å utvikle rådets organisasjon. Med sin politiske erfaring, organisasjonsforståelse og samarbeidsevner ble Per et høyt verdsatt medlem av lederteamet i Forskningsrådet helt frem til han gikk av med pensjon.

Privat var Per en gjestfri relasjonsbygger som skapte mye glede. Han gjorde samarbeidskolleger til gode venner, var en raus familiefar, frankofil og matglad. Etter et uhell i båt levde han delvis lammet på sykehjem i 9 år med maksimal støtte fra sin kjære kone Turid. Han fulgte nyhetene, husket mye fra yrkeslivet og var et samlingspunkt for familien frem til det første oldebarnet ble presentert. Vi fikk glede av hans varme vennskap også i disse årene.

Som kolleger og venner av Per minnes vi ham med glede og savn.

Helga Hjetland, Arvid Hallén, Vidar Raugland og Wilhelm Friis-Baastad

Engelskbøkene elevene faktisk vil lese!

Mange lærere opplever at det er vanskelig å finne engelske bøker som er tilpasset de aller ferskeste leserne. Ofte blir tekstene enten for vanskelige eller lite motiverende. Leseuniverss Engelsk er en helt ny bokserie som gir mestring og glede fra første side.

Hverdagen i et klasserom er både variert og kontrastfylt, ettersom elevene stiller med ulike forutsetninger og interesser. Mangfoldet gjør det utfordrende å finne skreddersydd engelsk litteratur som favner barnas ulike behov. Dette var utgangspunktet når Cappelen Damm startet å utvikle et helt nytt leseunivers på engelsk.

– Tekstene elever leser i vanlige engelskverk er gode, men de er først og fremst skrevet for å trene språk og er sjelden differensierte. Her kommer *Leseuniverss Engelsk* inn! Med denne serien i klasserommet får alle elevene gøyale, spennende, engasjerende bøker på sitt nivå! I tillegg er serien verksuavhengig, så disse bøkene kan brukes uansett hvilket verk skolen har fra før forteller Roy-Petter Kjekstad Johansen, redaktør i Cappelen Damm og fagansvarlig for *Leseunivers*.

Enkel differensiering og solid faglig fundament

Leseuniverss Engelsk er delt inn i sju nivåer, og i høst lanseres titler på de fem nederste nivåene. Disse er tilpasset elever på 1.-4.-trinn, og byr på fengslende historier, humor og flotte illustrasjoner som gir barna opplevelse, kontekst og drahjelp. På de aller laveste nivåene er bøkene basert på fraser fra hverdagen, såkalte *chunks*, som er en anbefalt måte å møte et nytt språk på.

– Bøkene på nivå 1 og 2 fokuserer på disse enkle hverdagsfrasene, mens nivåene 3–5 gradvis innfører mer variert tekst med økende vanskelighetsgrad. Slik blir det enklere for elevene selv å finne bøker som fenger på et passende nivå, og det blir lettere for læreren å differensiere, fortsetter Kjekstad Johansen.

Nøkkelen til å lære seg et nytt språk, handler om motivasjon og umiddelbar mestringfølelse. Dersom elevene får lese historier som de faktisk liker med temaer de interesserer seg for, legges et godt utgangspunkt for læringsglede.

– Det å se hvor stolt en elev kan bli når de innser at de klarer å lese en hel bok på et annet språk, det er stort for en lærer. Man kan tydelig se på eleven at det skjer noe med selvtilliten. Det er jo disse øyeblikkene vi ønsker å oppnå, avslutter Kjekstad Johansen.

Leseuniverss engelsk er verksuavhengig og kan brukes uansett hvilket verk skolen har fra før.

Fire grunner til at lærere velger *Leseuniverss Engelsk*

- **Bøkene elevene faktisk vil lese:** Historiene er skrevet for å skape lese- og lærelyst. Bøkene byr på humor, spenning og gjenkjennelige situasjoner, samtidig som de utvikler språket.
- **Differensiering i klasserommet:** Tydelige nivåer gjør det enkelt å finne riktig bok til hver elev.
- **Helt verksuavhengig:** Bøkene kan brukes fritt og uavhengig av læreverkene du allerede har.
- **I tråd med læreplanen:** Bøkene støtter arbeidet med mange av kompetansemålene

Vil du prøve *Leseuniverss Engelsk*?

Bestill introduksjonspakken til *Leseuniverss Engelsk*

- Pakken inneholder 30 engasjerende bøker, på fem nivåer
- Tilpasset barnetrinnet
- Bøkene har solid, stiv perm
- Alle titler kan kjøpes enkeltvis

CAPPELEN DAMM

Noen bøker åpner noe

I dag har gjengen min på elektrofag hatt skrive dag i norsk. Og igjen ser jeg det samme skje. Noen bøker åpner noe.

Siden utgivelsen har jeg vært dypt berørt og fascinert av Oliver Lovrenskis «Da vi var yngre» fra 2023. Og romanen åpner fortsatt noe i klasserommene mine.

For tredje år på rad sitter rene gutteklasser dypt konsentrert i litterær analyse. De vil lese mer. Snakke mer. Skrive mer.

Noen bøker åpner mer enn andre.

Gateprat som poesi. Masker og sårbarhet. Forestillingen om å være en «ekte G». Rovdyr forkledd som fellesskap. Bestemødre som murer mot gatelivet. Mødre som prøver å gi barna bedre kort på hånda. Håpet om å bli unntaket fra regelen. Og tøffe gutter som bærer på vissheten om at «noen ting sier man ikke til noen».

I møtet mellom den unge og litteraturen skjer noe grunnleggende dannende. Elevene oppdager språk for erfaringer, følelser og dilemmaer som ellers er vanskelige å nærme seg. De øver seg i å

tolke liv som ikke er deres egne, i å lytte, forstå og se verden med større romslighet.

Slik de store humanistene i litteraturen gir Lovrenski en stemme til gutter som sjelden får den. Liv vi aldri vil leve, men som vi likevel kan kjenne igjen noe av oss selv i. Slik kan vi forstå mer og se med et mildere blikk.

Elevene ser. De sanser. Med engasjement og mot snakker de om tøffe gutters sårbarhet. Om lyriske virkemidler i et rap-lignende, kreativt språk. Om allusjoner så presise og smarte at selv en ikke spesielt leseglad tenåring trekker på smilebåndet.

Og jeg, den litt slitne norsklektoren, blir oppriktig lykkelig. Over elevenes erkjennelser. Og over mine egne. Ved tredje, fjerde og femte gjennomlesning.

Det finnes alltid noe nytt å oppdage i god litteratur. Setninger så meningstette og komplekse at de stadig åpner for nye tolkninger. Når tekstene er like vakre hver og en, som i helheten.

Det er derfor jeg elsker litteratur. Når språket treffer, utfordrer, belyser, danner, og overskrider.

Når litteraturen åpner noe i oss og beveger.

**Petit av
Marie Lund
Alveberg**

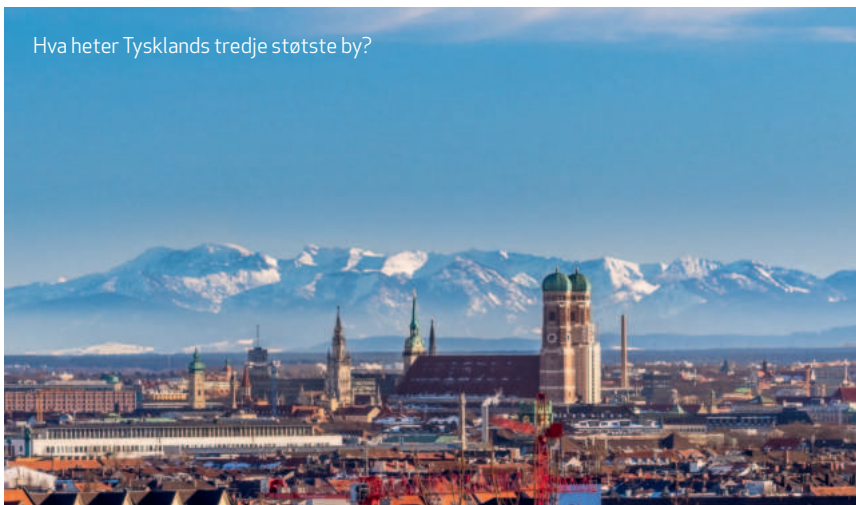
lektor i norsk, historie og
samfunnsfag

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Hva heter Tysklands tredje største by?

Foto: Adobe Stock

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. Hvem har skrevet boken «Hel ved»?
2. En menorah er et av de eldste og viktigste symbolene i jødedommen. Hva er det for noe?
3. Berlin og Hamburg er de to mest folkerike byene i Tyskland. Hvilken by kommer på tredje plass?
4. Når kom den første iPaden på markedet?
5. Hvor ligger Det store barriere-revet?
6. Når er neste presidentvalg i USA?
7. Hva kalles det tredje nivået av europeisk klubb fotball, etter Champions League og Europa League (hhv. Mesterligaen og Europaligaen)?
8. Hva slags produkter produserer Victorinox?
9. Hvilket av de tre baltiske landene ligger i midten?
10. Hvilken by mener historikere var den første til å nå 1 million innbyggere?
11. Hvilket bilmerke har modellen Frontera?
12. Den første vaksinen ble utviklet i 1796. Hvilken sykdom skulle Jenner-vaksinen beskytte mot?
13. Hvilken komponist står bak musikken til filmen «The Mission», kjent for stykket «Gabriels Obo»?
14. Hva heter valutaen i Malaysia?
15. Hvilken skuespiller spilte rollen som Jack Dawson i Titanic fra 1997?

Quizmeister: Paal Svendsen. Svarene finner du på side 59.

FOR **50** ÅR SIDEN

Skal vi styrke lærerrådet?

Loven om den videregående opplæring har funnet i et halvt år nå, og dermed skulle også lærerrådsformannen valgt av lærerne på skolen ha virket et halvt skoleår. Så vidt jeg forstår, har de aller fleste kollegium rundt om i landet innsett betydningen av denne reformen og valgt en annen person enn rektor til lærerrådets formann. Ordningen er, slik jeg ser den, en rik utdypning av arbeidsformene i skolen. En lettere og friere kontakt er skapt mellom lærerpersonalet og skoleledelsen, noe som resulterer i gjensidig forståelse og gode arbeidsforhold. (Fra et innlegg av Finn Stenstad).

Skoleforum nr. 15/1976

FOR **25** ÅR SIDEN

Ikke bøter til seine foreldre

Fredheim barnehage i Stavanger får ikke lov av kommunen å gi bøter til foreldre som henter barna for seint. Barnehagen hadde i brev informert foreldre om at de som henta barna etter stengt tid ville bli bøtelagt med 25 kroner for hver påbegynte halvtime.

Men da sa Stavanger kommune nei. Førstekonsulent Jorunn Eidsmyrå i kommunen oppfordrer i stedet barnehagen til å tilstrebe åpningstider som tilfredsstillende foreldrenes behov. Fredheim barnehage eies av Norsk-Luthersk misjonssamband, men får støtte av kommunen.

Norsk Førskolelærerblad nr. 23/2001

KRYSSORD

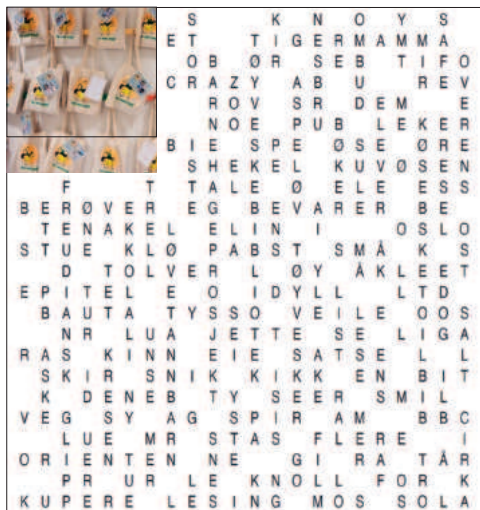
Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: **kryssord@utdanningsnytt.no** innen 23. september.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

M. MUNTHE-SANG	▼	KOPIEN	STAKKAR-SLIG SKAP-NING	HISTOR-ISK BYGNING FUGL	▼	BILLETT	▼	EPLETRE	HEGREM 2026	YNK-ENDE LYD	GA LOV TIL	MYNDIG-HETS-ALDER	▼	IT. LAG
▶		➡							➡					ANLEGG
LOV-SANG		▼				PLATE			KVINNE					
I ORDEN									SKOTSK LAG					
▶		SENTI-MENTAL FRED				FØRER-HUSET BARE								
OLDTIDS-BY			ORDNE	SITAT HELGA HJETLAND APPARAT	“						➡			↘
KLOKKE				▼				PLANTE			➡	FORD-MODELL		
▶								YTTRIUM				EKS KONGE-RIKE		STROPP
LEDD		↗								↘		NORGE		
▶												TINN		
			... GAL-LAGHER	TYPE BÅT LEKER		KUL; FET	SÅ SNART SOM MULIG	NOMADE; AFRI-KANER TIL				KONGE		
EKS REPU-BLIKK	FYLKE						BRATT FJELL-VEGG	▶				SMILE		
							▼					ET PAR		
	LYSENDE MIDT-PUNKT					STOFF MØBEL			MERK-NADEN TRE					
				SJARM-ERENDE RØYS				TIGER-STADEN					KAFFE-MERKE	↓
	EKS KONGE-DØMME LEVER							FLOKK ARGEN-TINSK PROVINS				SKØY		
			MORENE			DATA-MASKIN			IAKTTA			EKS KONGE-RIKE	TEIT (SLANG)	▶
				TALL			PÅLEGG UNDER-LIG					KJØRE-TØY GROV	↓	
	OPP-VASK-MIDDEL		HØYRE			FUGL				↓	▶			SVOVEL BLOD-TYPE
		↑	EKS FYRSTE-STAT						ELV		DEMPE			
			TYPE SKJORTE BERG-ENSAVIS		EN BEHN GRUPPE				KORN-SLAG IT. KRING-KASTER					STERKT OMKVED
						INTER-VALL	PROTEIN-ENE				STATER			
	MUSIKK-STYKKE							FUGE				BYRÅ SKI OG MANNS-NAVN		
			UTROP (FOR AVSKY)	MAN BODØ-AVIS				ORDRIKE FLOSK-LER RØYK						
	EGEN			RENAULT -MODELL OPP-LØSNING					PÅ MOTEN			OSS TOBBEN & ...		
MONO-TON VILL														15 ML
	HULE			ETTER KL. 12 ANNEN-RANGS			4. TONE	RØNT-GEN	SPRÅK OG FAG					”
		↗	EKS REPU-BLIKK							SKRYT				★

LØSNINGER

Kryssord nr 4

VINNERNE: Rigmor T. Knutson, Molde, og Jørgen Jacobsen, Oslo. Premien er et gavekort i bokhandel på kr. 500. Vi gratulerer!

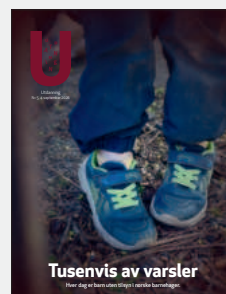
Quiz

1. Lars Mytting
2. En sjuarmet lysestake
3. München
4. 2010
5. Utenfor nordøstkysten av Australia
6. 2028
7. Conference League (også omtalt som Serieligaen)
8. Kniver og klokker
9. Latvia
10. Roma
11. Opel
12. Kopper
13. Ennio Morricone
14. Ringgit og sen (1 ringgit er 100 sen)
15. Leonardo di Caprio

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer 9. oktober.

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Ukast Studio – en podkast fra Utdanningsnytt

Journalistene Sonja Holterman og Tore Brøyn gir deg en oppdatering og et skråblikk på siste nytt innen skole og barnehage.

Hva kan lærere spørre om etter ferien
– uten at noen elever føler seg utenfor?
Få tips til en inkluderende start på skoleåret.

